Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

НАША СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года № 17 (454) 3 ТРАЎНЯ 2000 г.

Чарнобыльскі шлях

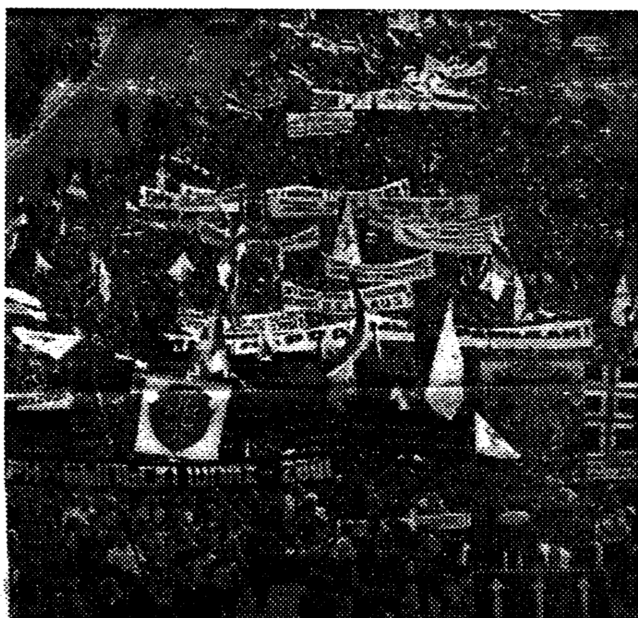

26 чэрвеня з раніцы і да вечара перыядычна па радыё гучала інфармацыя, што сёння ўвечары чакаюцца ліўневыя дажджы, просьба не выходзіць на вуліцу. Удзень, калі я сказаў, што іду на Чарнобыльскі шлях, знаёмы студэнт спачувальна спытаў: "І вас гоняць?"

Дзеля таго, каб як мага скараціць колькасць удзельнікаў маршу, а іх урэшце было не менш за 40 тысяч, улады выкарысталі як і звычайна, такія гнюсныя метады.

Першае, запалохванне надвор'ем. Другое, прывезлі на аўтобусах, прыгналі ў вучэбны і рабочы час недзе тысячы паўтары, у 15 гадзін правялі свой улады мітынг і абвясцілі па радыё, што мітынг ужо адбыўся. Трэцяе, у парушэнне закона ўлады далі дазвол прыкладна за суткі да пачатку акцыі, што істотна перашкодзіла інфармацыі пра дазволены характар шэсця. Уся гэтая "дзэа" скараціла колькасць удзельнікаў шэсця як мінімум на палову.

Але нягледзячы на ўсе стараннi ўладаў акцыя прайшла ўдала. Ад галавы калоны не было бачна хваста. Арганізавана са сваімі штандартамі хлопцы з Белага Легіёна, за імі крочыла калона моладзі з БПС, Малады фронт. Была таксама і экзотыка. У калоне рушыла дэлегацыя карычневаскурых індусаў і індусак, побач крочылі інтэрнацыяналісты – анархісты, адзін сцяг у іх быў чырвоны з чорнай зоркай, а другі колеру піянерскага гальштука на палцы з доўгімі суч'ямі.

На мітынгу была не кепская апаратура, таму чуваць было ўсё вельмі добра. На пачатку праваслаўны святар прачытаў малітву. Выступалі Вінцук Вячорка, Юрый Хадыка, чэшскі сенатар зачытаў сваё выступленне па беларуску, адзначыўшы ў канцы, што гэтым самым аддае даніну павагі беларусам.

У адным з выступаў гучала, што па загаду з Масквы радыяцыйныя хмары былі пасаджаны на Беларусі, таму менавіта Расея як наступніца СССР павінна несці адказнасць за гэта злачынства, таксама і матэр'яльна.

Мітынг скончыўся пазней запланаванага. Калі мы з сябрам ехалі дахаты на тралейбусе за намі прыклеўся варанок, на адным з прыпынкаў з яго выскачыла плямістая зграя і схапіла нейкага мужчыну, у якога быў з сабою картонны плакат.

Алесь Гурыновіч.

Басовішча ў Беларусі.

У сярэдзіне ліпеня ў Польшчы плануецца правядзенне фестывалю Басовішча. Папярэдне маркуецца правесці Басовішча ў Беларусі, на якім будуць адабраныя гурты для паездкі ў Польшчу.

Беларуская Музычная Альтэрнатыва прапануе ўсім гуртам, якія хочуць прыняць удзел у фэсце, даслаць свае 15-ці – 20-ці хвілінныя беларускамоўныя праграмы на відэа ці аўдыё па адрасе: 220085, Менск, аб. скрыня 5.

Алесь Гурыновіч.

У траўні будзе горача

Менскай гарадской арганізацыяй ТБМ пададзена заяўка на правядзенне пікетавання на 11 траўня 2000 года з мэтай агітацыі за беларускую адукацыю, прапаганды стварэння нацыянальнага універсітэта.

Час правядзення з 16.00 – 18.00 у Міхайлаўскім скверы.

Таксама ад Таварыства пададзена заяўка на правядзенне мітынга 14 траўня з 17.00 – 19.00 перад Палацам Чыгуначнікаў. Гэта акцыя будзе прысвячацца пяцігоддзю ганебнага рэферэндуму, калі пятая калона фактычна скасавала дзяржаўны статус беларускай мовы.

Заяўкі на правядзенне пікетаў і мітынгаў пададзены і ў іншых гарадах Беларусі. У прыватнасці ў Лідзе пададзена заяўка на правядзенне пікета 14 траўня.

Алесь Гурыновіч.

ТБМ адрадзілася на Гомельшчыне

16 красавіка адбылася ўстаноўчая канферэнцыя Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны Гомельскай вобласці. Акрамя дэлегатаў з Гомеля на ёй прысутнічалі прадстаўнікі з Светлагорска, Жыткавічаў, Акцябра (былая Рудабелка).

На канферэнцыі была абраная Гомельская абласная Рада ТБМ, у якую ўвайшлі Анатоль Бароўскі, Вадзім Болбас, Алесь Карнiенка. Алесь Міткавец, Васіль Нiкановіч, Зміцер Паўлавец ды Мікола Шуканаў.

Таксама была створаная і Рэвізійная камісія ў складзе Ніны Волкавай, Міколы Румянцава ды Наталлі Фраловай.

Старшынём Рады абралі пісьменніка Анатоля Бароўскага, ягонымі намеснікамі сталі Вадзім Болбас ды Васіль Нiкановіч. Рэвізійную камісію ўзначаліла Наталля Фралова.

Мікола Лавіцкі, першы намеснік старшыні ГА "ТБМ імя Ф.Скарыны"

Медыя маніторынг

Сродкі масавай інфармацыі моцна ўплываюць на свядомасць людзей і на розныя грамадска-палітычныя працэсы ў краіне і за яе межамі. Таму СМІ часам ставяць ў адзін рад з уладамі заканадаўчай, выканаўчай і судовай і называюць чацвертай уладай. Па законах дэмакратыі, кожная з трох галінаў улады павінна кантраляваць адна адну. Чацвертая ўлада таксама заклікана кантраляваць гэтыя тры ўлады. Аднак сама яна застаецца непадкантрольнай (маецца на ўвазе аб'ектыўнасць і незаангажаванасць). Гэта асабліва небяспечна, калі ўлічыць, што чацвертая ўлада можа быць мацнейшай за тры іншыя, разам узятыя. Дзеля кантролю беларускіх сродкаў масавай інфармацыі ў сярэдзіне мінулага года была створана спецыяльная праграма "Медыя маніторынг" (даследванне СМІ). Удзельнікі праграмы – студэнты сталічных ВНУ, у асноўным юрыдычных факультэтаў і факультэта журналістыкі БДУ – на працягу амаль дзевяці месяцаў адсочвалі, як падаецца палітычная інфармацыя у праграмах "Панарама" (БТ), "Радыёфакт" (Радые-1) і ў шэрагу беларускіх дзяржаўных і недзяржаўных газет. Гэтая праца дазваляе выявіць розныя тэндэнцыі ў працы беларускіх СМІ. Да прыкладу, прадстаўляныя дыяграмы. Па іх бачна, як прэса ("Советская Белоруссия", "Рэспубліка", "7 дней", "Белорусская деловая газета", "Белорусская газета" і "Народная воля") ў лістападзе-снежні мінулага года асвятляла найбольш актуальныя тэмы: перамовы ўлады з апазіцыяй і расійска-беларускую інтэграцыю. Адначасова за аналізам зместу СМІ "Медыя маніторынг" ствараe аўдыё-, відэаархіў. Асаблівую важкасць праект можа набыць у перыяд перадвыбарных кампаній 2000-2001 гадоў. Дарэчы, у Славакіі, адкуль быў запазычаны беларускі праект, маніторынг сродкаў масавай інфармацыі значна паўплываў на ход выбараў прэзідэнта і ў парламент.

Ігар Станкевіч.

Ліда. Сабрана 6300 подпісаў

Лідскія грамадскія арганізацыі заканчваюць збор подпісаў за Беларускі Нацыянальны Універсітэт. Сабрана 6324 подпісы. На руках яшчэ некалькі соцень. Воля лідзян за БНУ выказана даволі ясна. Абы пачулі.

Спадару Алесю Петрашкевічу

Вельмішаноўны спадар Алесь!

Таварыства беларускае мовы імя Францішка Скарыны ад шчырага сэрца віншуе Вас – знанага драматурга і грамадскага дзеяча, разам з тым і актыўнага сябра Таварыства ад самага пачатку ягонага існавання – з 70-ымі ўгодкамі ад дню Вашых народзінаў.

Талент ад Бога, глыбокае веданне гісторыі нашае краіны, менталітэту беларускага народа дазволілі Вам стварыць найзначныя творы, галоўнае месца ў якіх займае Чалавек, Мінулае, Сучаснасць!

Драматургія – гэта тая стыхія, дзе аднолькава вольна і хораша Вы пачуваеце сябе ўва ўсіх жанрах: ці то камедыя, ці то драма, ці то трагедыя. Прадуладныя Вашаму пяру й п'есы-фантасмагорыі. Народны гумар і з'едлівая сатыра Вашых твораў дапамагаюць нам пераадолець навалу сённяшніх дзён!

Вельмі радыя з таго, што маем за гонар першымі знаёміць чытачоў "Нашага слова" з Вашымі апошнімі п'есамі, і спадзяёмся, што ў хуткім часе пабачым іх таксама і на сцэнах беларускіх тэатраў.

Жадаем і надалей, каб пяро драматурга, майстра фельетону і адметнага публіцыста Алеся Петрашкевіча заставалася такім жа вострым, а слова трапным і надзённым!

Творчага Вам натхнення яшчэ на доўгія, доўгія гады жыцця!

Сакратарыят ТБМ.

Ахвяраванні на ТБМ

1. Бойчанка Д. П.	1000р.
2. Казлоўская І. І.	300р.
3. Дзямід Мікола	2000р.
4. Галай Аркадзь	1000р.

Усе Менск.

Супрацоўнікі Бел. Радыё Свабоды

1. Каліноўскі Валер.	2000р.
2. Груздзіловіч Алег	1000р.
3. Цытанкоў Віталь	5 $
4. Максім Капран	1000р.
5. Ракіцкі Вячаслаў	2 $
6. Маёрчык Ягор	1000р.

Выдавецтва "Народная асвета"

1. Яўген Гугас	100р.
2. Лапцёнак Ігар	100р.
3. Дзераш Ала	100р.
4. Пыльчанка А.І.	100р.

5. Потапов В.П.	100р.
6. Мінько Л.І.	100р.
7. Ясніцкая Л.М.	100р.
8. Цімафеева Л.Л.	100р.
9. Дударава В.А.	100р.
10. Абрамов Г.С.	100р.
11. Гуліцкая В.І.	100р.
12. Дубіцкая Т.С.	100р.
13. Асташэвіч С.Т.	100р.
14. Грынкевіч Л.В.	100р.
15. Літвіновіч Е.В.	100р.
16. Зань В.В.	100р.
17. Ляўчук Н.Г.	100р.
18. Лукашэвіч К.М.	100р.
19. Павленко Л.К.	100р.
20. Васіленка Э.Н.	100р.
21. Романкевіч З.Ю.	100р.
22. Ліцкевіч	200р.
23. Чепловодская	70р.
24. Аніскевіч С.	100р.

Усяго 2470 рублёў.

Сакратарыят ТБМ выказвае шчырую ўдзячнасць удзельнікам Чарнобыльскага шляху, якія ахвяравалі на ТБМ 113 872 рублі і 6 даляраў.

Таварыства Беларускай мовы імя Францішка Скарыны звяртаецца да ўсіх грамадзян Беларусі падтрымаць дзейнасць Таварыства. Сёння ТБМ праводзіць адно масавае мерапрыемства за другім. Усе яны патрабуюць вялікіх выдаткаў. Сакратарыят просіць дасылаць ахвяраванні на адрас: 220005, г. Менск, Румянцава, 13, або пералічаць на рахунак ТБМ № 3015212330014 у Гардырэкцыі Белбізнесбанка г. Менска, код 764. Кантактныя тэлефоны ў Менску 284-85-11, 213-43-52.

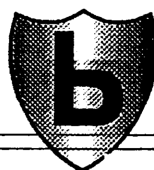

№ 17 (454) 3 ТРАЎНЯ 2000 г. Наша слова

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
220072, г.Мінск, пр.Ф.Скарыны, 66
тэл (0172) 84-28-16; факс (0172) 39-31-63
тэлетайп 252277 NAUKA BY

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК БЕЛАРУСИ
220072, г.Минск, пр.Ф.Скорины, 66
тел. (0172) 84-28-16; факс (0172) 39-31-63
телетайп 252277 NAUKA BY

13.04.2000 № 01/103-471
На № 05/535-61
Ад 29.03.2000 г.

Савет Міністраў
Рэспублікі Беларусь

Копія: Старшыні "Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны" А.Трусаву

Нацыянальная акадэмія навук Беларусі разгледзела зварот старшыні Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" на імя Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь і паведамляе наступнае.

У артыкуле 8 "Мова справаводства і дакументацыі" Закона Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" запісана наступнае: "У Рэспубліцы Беларусь мовамі справаводства і дакументацыі, а таксама мовамі ўзаемаадносін дзяржаўных органаў, органаў мясцовага кіравання і самакіравання, прадпрыемстваў, установ, арганізацый і грамадскіх аб'яднанняў з'яўляюцца беларуская **і (або)** руская мовы.

Тэксты на пячатках, штампах, штэмпелях, фармулярах, афіцыйных бланках дзяржаўных органаў, органаў мясцовага кіравання і самакіравання, прадпрыемстваў, установ, арганізацый і грамадскіх аб'яднанняў выконваюцца на беларускай **і (або)** рускай мовах".

Такім чынам, фармуліроўкі "... з'яўляюцца беларуская **і (або)** руская мовы", "выконваюцца на беларускай **і (або)** рускай мовах" дазваляюць выконваць тэксты на пячатках, штампах, штэмпелях, фармулярах, афіцыйных бланках дзяржаўных органаў, арганізацый, установ і г.д. або на абедзвюх мовах адначасова, або на адной з дзяржаўных моў.

Разам з тым, улічваючы, што беларуская мова з'яўляецца ў Рэспубліцы Беларусь мовай тытульнай нацыі, а таксама тое, што ва ўказаным артыкуле Закона Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" беларуская пастаўлена на першае месца, а злучнік **"або"** ўзяты ў дужкі, мэтазгодна аддаваць перавагу выкананню названых дакументаў на беларускай мове, або на беларускай і рускай адначасова.

Адсюль вынікае, што міністэрствы і ведамствы павінны карыстацца бланкамі на беларускай мове, або на беларускай і рускай мовах. А бланкі грашовых пераводаў, тэлеграм, мытных дэкларацый, розныя бланкі дакументаў АВІР, плацёжных квітанцый за рознага віду паслугі, згодна з Законам аб мовах у РБ, павінны таксама выконвацца на беларускай або беларускай і рускай мовах.

Магчыма, што ў сувязі з двума злучнікамі, якія ўжываюцца ў гэтым юрыдычным дакуменце, Заканадаўца меў на ўвазе і іншую трактоўку прыведзеных фармуліровак.

Ні ў адным артыкуле Закона аб мовах не гаворыцца, на якой мове павінны весціся пасяджэнні ў органах дзяржаўнага кіравання.

Пытанне аб стварэнні Беларускага нацыянальнага універсітэта патрабуе ўважлівага вывучэння. Улічваючы адсутнасць фінансавых сродкаў, якія неабходны для адкрыцця гэтай установы, НАН Беларусі лічыць мэтазгодным разглядзець пытанне аб наданні статуса "нацыянальнага" аднаму з існуючых універсітэтаў (БДУ ці БДПУ імя М.Танка), у якіх выкладанне будзе весціся выключна на беларускай мове.

Вырашэнню пытання падтрымкі развіцця беларускай мовы можа пасадзейнічаць рэалізацыя прапаноў да перспектыўнай праграмы ўмацавання становішча беларускай мовы ў грамадстве, якія распрацаваны сумесна з Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і накіраваны ў Адміністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (№ 01/103-1581 ад 23.11.1999 г.).

Прэзідэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі акадэмік А.П.Вайтовіч.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
220072, г.Мінск, пр.Ф.Скарыны, 66
тэл (0172) 84-28-16; факс (0172) 39-31-63
тэлетайп 252277 NAUKA BY

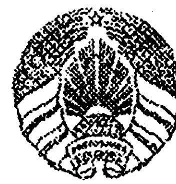

НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК БЕЛАРУСИ
220072, г.Минск, пр.Ф.Скорины, 66
тел. (0172) 84-28-16; факс (0172) 39-31-63
телетайп 252277 NAUKA BY

23.11.99. № 01/103-1581
На № 10/209-40
Ад 29.10.1999 г.

Намесніку Главы Адміністрацыі
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
І.І. Пашкевічу

Па Вашаму даручэнню пытанне аб далейшым развіцці беларускай мовы ў Рэспубліцы Беларусь абмеркавана ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі з прадстаўнікамі Міністэрства адукацыі РБ, Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка і Беларускага універсітэта культуры. Пісьмовыя прапановы паступілі ад Міністэрства адукацыі РБ, Міністэрства культуры РБ, Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Максіма Танка, Беларускага універсітэта культуры.

Нацыянальная акадэмія навук Беларусі дасылае прапановы да перспектыўнай праграмы ўмацавання становішча беларускай мовы ў грамадстве.

Прэзідэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі акадэмік А.П. Вайтовіч.

ПРАПАНОВЫ

да перспектыўнай праграмы ўмацавання становішча беларускай мовы ў грамадстве

Перспектыўная праграма ўмацавання становішча беларускай мовы ў грамадстве грунтуецца на арт. 17 і 50 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і Законе Рэспублікі Беларусь "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь", уступіўшым у дзеянне 17 ліпеня 1998 года. Мерапрыемствы, прадугледжаныя гэтай праграмай, накіраваны на дасягненне прапарцыянальнага выкарыстання беларускай і рускай моў у розных сферах грамадскага ўжытку.

1. Для таго, каб Закон выконваўся паслядоўна і адназначна, неабходна, каб Заканадаўца даў каментарый да ўсіх артыкулаў, у якіх выкарыстанне беларускай і рускай моў вызначаецца формуламі **і (або)** (арт. 7,8,10,11,12,19,20, 22,23,24,26,27, 31), а таксама або (арт. 9,12,13,14,15,16,17,21,25,28,29,30,32). Асаблівага каментарыя патрабуе арт. 19 у ч.2, арт.27 і арт.32 у ч.2. Без такога каментарыя становішча незразумелым, чаму ў Законе і ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь беларуская мова названа дзяржаўнай.

2. Для выканання арт. 4 Закона аб мовах неабходна зрабіць пералік службовых асоб, якія павінны валодаць беларускай мовай у абавязковым парадку. Пры атэстацыі гэтых асоб у Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і ў іншых атэстацыйных камісіях традыцыйным пытаннем павінна стаць ступень валодання беларускай мовай.

3. Для выканання арт.2 Закона аб мовах, дзе прадугледжваецца, што дзяржаўныя органы, органы мясцовага кіравання і самакіравання, прадпрыемствы, установы, арганізацыі і грамадскія аб'яднанні ствараюць грамадзянам Рэспублікі Беларусь неабходныя ўмовы для вывучэння беларускай і рускай моў і дасканалага валодання імі, Міністэрству адукацыі РБ у вучэбных планах школ з рускай мовай навучання прадугледзець значна большую колькасць вучэбных гадзін па беларускай мове і літаратуры, чым па рускай мове і літаратуры, бо ў гэтым тыпе школ вучань карыстаецца беларускай мовай толькі на ўроках беларускай мовы і літаратуры. У цяперашні час вучням школ з рускай мовай навучання не даецца магчымасць авалодаць беларускай мовай у такой ступені, як рускай.

4. Савету Міністраў РБ зрабіць пералік спецыяльнасцяў у ВНУ і сярэдніх спецыяльных установах, па якіх падрыхтоўка спецыялістаў будзе весціся на беларускай мове, уключыць у гэты пералік усе педагагічныя спецыяльнасці, бо без гэтага заўсёды будзе не хапаць выкладчыкаў для школ з беларускай мовай навучання. Тыя з абітурыентаў, якія паступаюць на спецыяльнасці згодна з пералікам, павінны ў абавязковым парадку здаваць уступны экзамен па беларускай мове.

5. Рэкамендаваць Савету Міністраў РБ, дзяржаўным і мясцовым органам грамадскага кіравання праводзіць урачыстыя мерапрыемствы ў сувязі з дзяржаўнымі святамі Рэспублікі Беларусь толькі на беларускай мове.

6. Абапіраючыся на арт. 27 Закона аб мовах, увесці ў краіне адзіныя нормы пісьмовай беларускай літаратурнай мовы. Для гэтага даручыць Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Міністэрству адукацыі Рэспублікі Беларусь завяршыць у 1 кв. 2000 г. дапрацоўку новай рэдакцыі "Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі" у адпаведнасці з прапановамі і заўвагамі, якія былі выказаны ў час абмеркавання, і дапрацаваны праект прадставіць у Савет Міністраў РБ для зацвярджэння і ўвядзення ў дзеянне ў 2001 г.

7. Савету Міністраў РБ стварыць спецыяльны орган або ўскласці абавязкі на ўжо існуючы (напрыклад, на Міністэрства юстыцыі РБ) для кантролю за ходам выканання Закона аб мовах.

8. Даручыць міністэрствам РБ, якія маюць у сваім падпарадкаванні навучальныя ўстановы, распрацаваць сістэму мер, якія б забяспечылі выкананне арт. 2 Закона аб мовах у поўным аб'ёме.

Шанцаў роднай мове не пакінулі

Нядаўна ў Слуцку ў Доме культуры, з падачы лідэра БПСМ Усевалада Янчэўскага, пры актыўнай падтрымцы гаррайвыканкамаў і мясцовых камітэтаў гэтай маладзёвай арганізацыі, прайшла рэспубліканская акцыя-вечарына "Дадзім шанц маладым". У залу сабралі маладых перадавікоў вытворчасці з горада і раёна, энтузіястаў педагагічнай справы, спорту, культурна-асветніцкай работы. Сталічны госць з трыбуны напомніў ім ва ўступным слове, што "У рэспубліцы створаны ўмовы для самазацвярджэння, адаптацыі ў грамадстве маладых людзей, дзякуючы ўважлівым адносінам прэзідэнта да праблем юнакоў і дзяўчат". Ні больш, ні менш. А затым пераможцам спаборніцтва ў прафесійных намінацыях былі ўручаны граматы ЦК БПСМ і каштоўныя падарункі, а завітаўшыя на вечарыну сталічныя эстрадныя артысты далі канцэрт. Усё гэтае зноў было пастаўлена па загадзя прадуманай праграме. На вялікі жаль, у ёй, за выключэннем дыктараў нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Ірыны Смольскай і Алеся Байкова, якія вялі вечарыну на беларускай мове, усе выступаўшыя з трыбуны маладыя людзі гаварылі толькі па-руску – з арыентацыяй на сталічнага лідэра БПСМ. Нават маладая мясцовая паэтэса, настаўніца аднай з гарадскіх школ, (прэзентацыя першай кніжкі яе надрэнных беларускіх вершаў праходзіла ў гэтай зале год таму) не адважылася загаварыць з трыбуны на матчынай мове. Засаромелася? Ці збаялася?

І праўду піша нам вядомы пісьменнік Янка Сіпакоў, што яшчэ зусім нядаўна гаварыць па-беларуску было небяспечна, кожны, хто гаварыў так, імгненна залічваўся ў "нацдэмы" ці "ворагі народа". Няўжо гэты жупель сталінскага таталітарызму так і сядзіць дагэтуль у нашых душах, не дазваляе ім выпрастацца, з годнасцю заявіць перад манкуртамі ўсіх рангаў: "Я – беларус!"

Да ўвагі будучых філолагаў, гісторыкаў, дыпламатаў

Нацыянальны дзяржаўны гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа
АБВЯШЧАЕ ПРЫЁМ навучэнцаў на 1 курс (8 клас)
І ДАДАТКОВЫ ПРЫЁМ на вакантныя месцы на 2 курс (9 клас).

У ліцэі на паглыбленым узроўні вывучаюцца літаратура, гісторыя, родная і замежная мовы, іншыя дысцыпліны.

У ліцэй прымаюцца на конкурснай аснове навучэнцы, якія паспяхова скончылі 7 (8) класаў. Інтэрната ліцэй не мае.

Навучанне бясплатнае. Асноўная мова навучання – беларуская.

Выпускнікі ліцэя карыстаюцца льготамі пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі.

Абітурыенты павінны прадставіць у камісію наступныя дакументы: асабістую заяву, медыцынскую даведку (форма 286), завераны пячаткаю табель паспяховасці за 7 (8) клас.

Дакументы прымаюцца па 26 мая (табель паспяховасці – 27 – 28 мая) па адрасе: 220050, г. Мінск, вул. Кірава, 21, пакой сакратара. Тэлефоны для даведак: 2261073, 2273277.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ БАНК РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Пр-т Ф.Скарыны, 20
220008, г.Мінск-8
тэл. (017) 227 64 31, факс 227 48 79
тэлетайп 252753 BNK BY
тэлекс 252449 BELAR BY

НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
Пр-т Ф.Скорины, 20
220008, г.Минск-8
тел. (017) 227 64 31, факс 227 48 79
телетайп 252753 BNK BY
телекс 252449 BELAR BY

25.04.2000 № 18-11/82
на № 341 ад 13.04.2000

Старшыні ГА "ТБМ імя Ф.Скарыны"
Трусаву А.

Паважаны спадар Трусаў!

Дзякуем Вам за прапанову ўжываць дзяржаўную мову пры выпуску каштоўных папер Нацыянальнага банка і іх рэкламе. Ваша прапанова будзе абавязкова ўлічана пры падрыхтоўцы наступных выпускаў каштоўных папер.

Намеснік Старшыні Праўлення Ю.М.Алымаў.

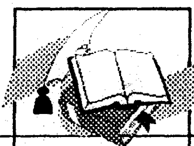

ТБМ – у Сянно.

Юбілей сябра майго дзяцінства Уладзіміра Васілеўскага паклікаў мяне ў дарогу. Ён жыве ў мястэчку нафтавікоў "Дружба", што знаходзіцца ля раённага цэнтру Сянно. Цягнула мяне яшчэ і жаданне выказаць шчырую падзяку ад Таварыства беларускай мовы рэдакцыйнаму калектыву газеты "Голас Сенненшчыны" за добрыя адносіны да роднага слова, гісторыі краю ды паціснуць руку мужнаму чалавеку, рэдактару гэтае газеты Міхасю Бялову, які надрукаваў паэму "Заклятае месца", не выкінуўшы з яе ані слова, што сёння – паказчык высокага ўзроўню грамадскае свядомасці ды сапраўднае інтэлігенцыі. Дакладна ведаю, не ўсім спадабаліся радкі пра "арнамент, што віецца на сцягу краіны, якім шанаваць толькі продкаў павінны", што "вялі ў камунізм, зняверчыўшы мову, ... славянскім ядлаштам тлумілі галовы"...

І вось за вокнамі аўтамабілю мільгаюць старажытныя назвы сялібаў, што месцяцца ля дарогі Талачын – Сянно: Усвіж-Бук, Янава, Няклюдава, Абольцы, Манастыр, у якім сустрэла, стоячы на беразе возера, ля самай дарогі, самотна і з нейкім жалем пазіраючы праломамі ваканіцаў ды паваліўшымся дахам, забытая Богам і людзьмі царква. Не вытрымаў, з болем у сэрцы азірнуўся: просіць дапамогі. Але ж чым я дапамагу? Хіба тым, што, пачытаўшы гэтыя радкі, нехта з урадоўцаў ці спачувальных мецэнатаў паклапоціцца: не толькі ж ля дзовыя палацы патрэбныя краіне, але і пра духоўнае здароўе нацыі некаму трэба думаць!

А ў Сянно я ехаў яшчэ і з грамадскім абавязкам: сустрэцца з мясцовымі жыхарамі, што не абыякавыя да сённяшняга стану роднай мовы. Суполак ТБМ тут няма, а патрэба ў гэтым надзвычай вялікая. Хоць бы дзеля таго, каб патлумачыць людзям, што хлусня кшталту "Зянон Пазняк і да яго падобныя прымусяць усіх размаўляць пабеларуску, а нас ужо не перарабіць" распаўсюджваецца недабразычліўцамі, а мо нават і ворагамі беларушчыны, а насамрэч гэта нішто іншае, як прымітывізм думкі. А менавіта такія погляды пануюць сёння на Сенненшчыне. Вось камусьці і трэба тлумачыць людзям, што ніхто нікога не прымушае. Мы толькі патрабуем ад улады, каб нам, беларусам, у нашай жа краіне не стваралі перашкод у карыстанні роднай мовай, каб мы не пачувалі сябе ў стасунках з Дзяржаваю людзьмі другога гатунку. Бо імкненне стаць на шлях адраджэння роднага слова, беларускай нацыі ёсць святой справай кожнага з нас і найвыразным паказнікам узроўню свядомасці ў нашым грамадстве.

Як мне стала вядома, у Сянно не існуе аніводнае структурнае адзінкі якоекольвек дэмакратычнае партыі ці грамадскага руху, таму спадзявацца на падтрымку не выпадала. Суботняе Сянно сустрэла мяне маўчаннем тэлефонаў усіх дашчэнту устаноў – выхадны. Але ж з тымі, з кім жадаў сустрэцца, я ўсё ж такі сустрэўся – падказалі людзі. Аказалася, што свядомых людзей тут хапае. А гутарка з імі абнадзеіла, што ў хуткім часе і тут утворыцца апірышча роднага слова – ТБМ, трэба толькі пераадолець сіндром страху і ляноты. Спадзяюся, доўга чакаць не прыйдзецца.

Мікола Лавіцкі, першы намеснік старшыні ТБМ.

Францішку Багушэвічу прысвячаецца

"... Трэба знаць суседскую мову, але найперш трэба знаць сваю".
(Ф.Багушэвіч)

4 красавіка 2000 г. у МДПК № 1 адбылася навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 160-ым угодкам Ф.Багушэвіча, у якой бралі ўдзел навучэнцы каледжа і даследчык жыцця і творчасці пісьменніка – Уладзімір Содаль. Вёў канферэнцыю выкладчык МДПК Чэчат Алесь.

На канферэнцыю былі вынесены наступныя пытанні:

1) Жыццёвы і творчы шлях паэта – дэмакрата Францішка Багушэвіча;
2) Творчы метад і стыль Францішка Багушэвіча;
3) Публіцыстыка і эпісталярная спадчына Францішка Багушэвіча;
4) Мастацкі аналіз зборніка Францішка Багушэвіча "Дудка Беларуская";
5) Мастацкі аналіз зборніка Францішка Багушэвіча "Смык Беларускі";
6) Проза Францішка Багушэвіча;
7) Агляд навуковай, краязнаўчай, мастацкай літаратуры пра Францішка Багушэвіча.

Пасля выступлення навучэнцаў слова ўзяў пісьменнік Уладзімір Содаль, які згадаў найбольш цікавыя моманты з жыцця і творчасці Ф.Багушэвіча, расказаў, як працаваў над сваімі краязнаўчымі кнігамі пра Ф.Багушэвіча "Кушлянскі куток", "Жупранская старонка", "Свіранскія крэскі", "Сцежкамі Мацея Бурачка".

Пасля канферэнцыі Уладзімір Содаль падпісаў навучэнцам і бібліятэцы свае кнігі.

Лейтматывам усёй сустрэчы былі словы Ф. Багушэвіча: "Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!"

Лабазнікава Іна, навучэнка МДПК №1.

"Максім Багдановіч – за незалежнасць Беларусі"

Такі назоў мела паэтычная вечарына, што адбылася 8 снежня ў Севастопалі і была прысвечаная 108-ым угодкам ад дня народзінаў найвыбітнага беларускага паэта.

Залу вежы літаратурна-музычнае гасцёўні бібліятэкі імя Льва Талстога ўпрыгожвалі партрэт паэта, герб "Пагоня", бел-чырвона-белыя сцягі ды вялікі, паўз усю сцяну, надпіс "Незалежнасць", зроблены чырвонай фарбай на белым колеры. Гарэлі свечкі, што надавала мерапрыемству асаблівае святочнасці.

А пачалася вечарына з мелодыі гімну "Пагоня", які Севастопальскае таварыства беларусаў "Бацькаўшчына" імя Максіма Багдановіча выбрае за свой афіцыйны.

І загучэла ў далёкім Севастопалі беларуская мова. Гэта Вікторыя Азарава, Ларыса Белік ды Ганна Васюніна пачалі свой расповед пра жыццё паэта, ягоную творчасць, каханне...

Ізноў пабачыў я сялібы,
Дзе леты першыя прайшлі...
...Мая душа, як ястраб дзікі,
Што рвецца ў неба на прастор...
...Беларусь, твой народ дачакаецца
Залацістага, яснага дня...

Родная мова вяртала ў Беларусь, да незваротных гадоў маладосці. А радкі вершаў ліліся па-над столлю і кранаці нават тых, хто і не ведаў беларускай мовы. Нечакана знікла святло, але гэта не спыніла найцудоўнае дзеі, што працягнулася пры свечках, а, наадварот, надало ёй асаблівае ўрачыстасці.

У працяг – чалец беларускага таварыства распавёў пра публіцыстычную працу паэта "Беларускае адраджэнне" ды гісторыю Вялікага княства Літоўскага. На дзіва, для бальшыні прысутных пачутае было сапраўдным

Сябры Севастопальскага таварыства беларусаў "Бацькаўшчына" каля магілы Максіма Багдановіча

адкрыццём. Напрыканцы вечарыны ўсе разам выканалі Максімаву "Пагоню", і ад уражання такое еднасці доўга і з захапленнем пляскалі ў далоні...

Гэтым жа часам у Маскве Лукашэнка надпісваў чарговую ганебную дамову. А тут ірваліся радкі паэта:

... Мо яны, Беларусь, паняслісь
За тваімі дзяцьмі ўздагон,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?..

Севастопальская тэлевізія, калі распавядала ў навінах пра паэтычную вечарыну "Максім Багдановіч – за незалежнасць Беларусі", цалкам справядліва назвала яе акцыяй пратэсту супраць Маскоўскае дамовы, якая пазбаўляе Беларусь дзяржаўнасці.

Валер Барташ, старшыня Севастопальскага таварыства беларусаў "Бацькаўшчына" імя Максіма Багдановіча.

Нас чытаюць у "Internet"

Пачынаючы з № 31 за 1999 год газета "Наша слова" стала размяшчаецца ў "Internet" на старонцы ТБМ. WEB-старонка ТБМ : ***http://tbm.org.by***, WEB-старонка "Нашага слова":***http://tbm.org.by/ns/***.

І вось некаторыя вынікі. Падаём статыстыку зваротаў на старонку "Нашага слова" за сакавік 2000 года.

№	Краіна	Колькасць	%
1	Беларусь	50	58,13
2	Невядомыя краіны	20	23,25
3	ЗША	6	6,97
4	Швейцарыя	5	5,81
5	Нарвегія	3	3,48
6	Аўстрыя	3	3,48
7	Канада	2	2,32
8	Германія	1	1,16
9	Ізраіль	1	1,16
10	Балгарыя	1	1,16
11	Чэхія	1	1,16
12	Італія	1	1,16
13	Расія	1	1,16
14	Бельгія	1	1,16
15	Швецыя	1	1,16
16	Польшча	1	1,16

"Таямніцы полацкай гісторыі"

25 красавіка ў бібліятэцы Я.Купалы адбылася прэзентацыя другога выдання кнігі Уладзіміра Арлова "Таямніцы Полацкай гісторыі".

У зале прысутнічала каля 80-ці чалавек, у тым ліку публіцыст Аляксандр Лукашук, філосаф Валянцін Акудовіч і іншыя вядомыя людзі.

На імпрэзе Уладзімір Арлоў распавядаў пра сваё маленства, адкуль і пайшло захапленне гісторыяй Полаччыны.

Пра кнігу пісьменнік сказаў, што ў другім выданні ён ужо не тлумачыць чытачам, што ВКЛ была беларускай дзяржавай, бо гэта ўжо і так само сабой зразумела.

Гучалі пытанні і адказы на іх. Быў арганізаваны распаўсюд прэзентаванай кнігі, так што ўдзельнікі вечарыны атрымалі "Таямніцы Полацкай гісторыі" з аўтографам аўтара.

Алесь Гурыновіч.

"Адраджэнне - 2000"

У менскім Палацы мастацтваў адкрылася мастацкая выстава "Адраджэнне - 2000" --вынік работы за год сяброў творчага аб'яднання "Пагоня" Беларускага саюза мастакоў. У сваіх работах аўтары паказваюць незалежную Беларусь, яе людзей, традыцыі, прыгажосць роднай зямлі. Творчасць мастакоў "Пагоні" заўжды выклікае вялікую цікавасць.

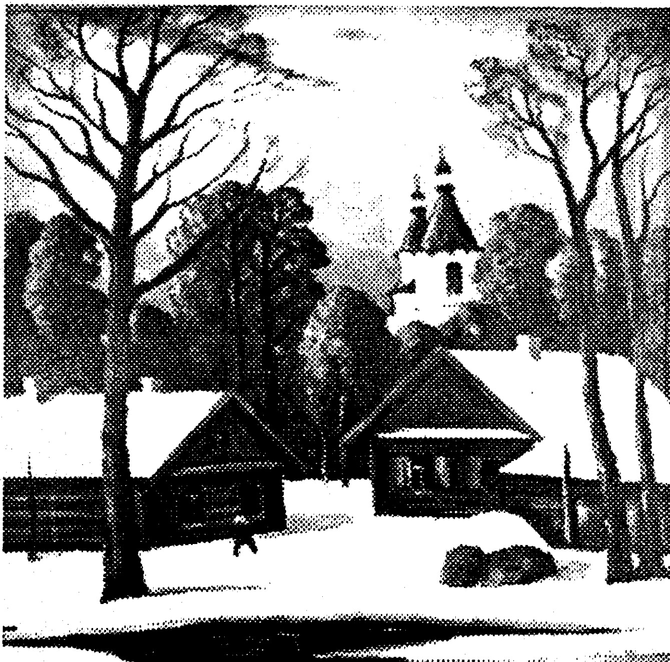

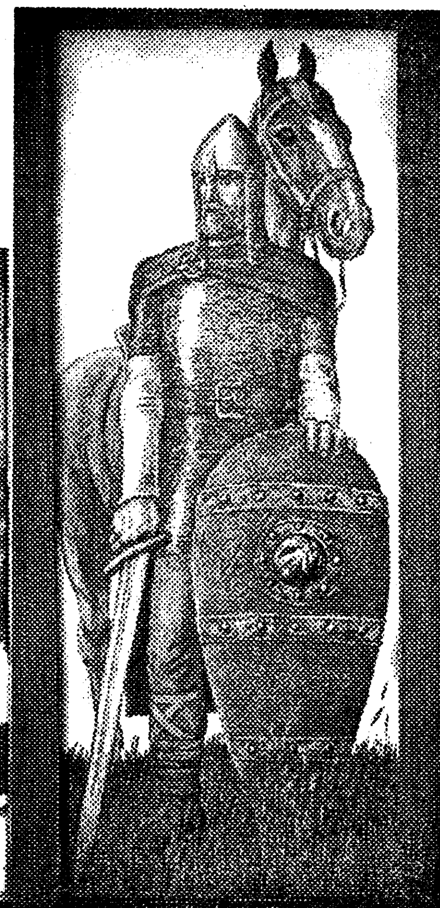

На здымках:
1. Канстанцін Харашэвіч "Зіма ў Маладзечне".
2. Яўген Кулік "Брачыслаў Ізяславіч -- князь Полацкі"

Фота Яўгена Казюлі, БелТА.

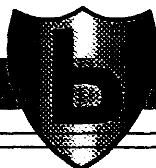

№ 17 (454) 3 ТРАЎНЯ 2000 г. наша СЛОВА

Гук Уладзімір Пятровіч, в. Бобрык, Пінскі раён

Закон аб мовах – вынікі і перспектывы

Даклад навукова-практычнай канферэнцыі "Закон аб мовах -- вынікі і перспектывы" 26 лютага 2000 года

Нам засталася спадчына

Але вярнуўся промень страчаны
У сэрцы плавіўся мядзень, -
І зноўку вера ў Слова Матчына
Свяціла мне, як белы дзень.
Н.Гілевіч.

Роднае слова. Гэта тое слова, якое прыйшло ад маці, якое мы пачулі з матчыных вуснаў са з'яўленнем на гэты свет. Нават пакуль не разумеючы яго сэнсу. Роднае слова – гэта матчына мова. "Родная мова – гэта самае вялікае багацце, якім валодае кожны народ", - зазначае паэт С.Законнікаў. Гэта багацце, якое перададзена нам у спадчыну ад нашых продкаў, каб мы карысталіся ім, зберагалі і памнажалі. Родная мова - гэта наша шчасце і боль. Шчасце, бо мы – вялікі народ, шматпакутная нацыя, якая мае сваю мову, культуру, гісторыю. Боль, бо наша родная мова ўжо ў каторы раз на мяжы знішчэння. А знікне мова, адамрэ народ беларускі. Як слушна гаворыць С.Законнікаў: "Разам з роднаю моваю, нацыянальнымі духоўнымі, культурнымі традыцыямі чалавек страчвае вельмі многае, мяняюцца ягоная псіхіка, характар, натура, паводзіны, прытупляецца, а потым знікае пачуццё самапавагі, годнасці, адказнасці за сваю зямлю, яе будучыню, за лёс нашчадкаў у гэтым свеце. І сапраўды, мы ўжо многае страцілі, многае знікае ў нашым характары і паводзінах. Многае. Але яшчэ не ўсё. Яшчэ можна становішча выправіць.

Родная мова – гэта мова вялікіх людзей нашай Бацькаўшчыны: Ф.Скарыны і М. Гусоўскага, Ф.Багушэвіча і М. Багдановіча, Я. Купалы і Я.Коласа, М.Гарэцкага і Ц.Гартнага, І.Мележа і У.Караткевіча...

Гэта яны і сотні іншых славутых нашых сыноў і дачок нашай Бацькаўшчыны збіралі, шліфавалі роднае слова, зберагалі яго і перадалі ў спадчыну нам. І мы, сённяшняе пакаленне беларусаў, проста не маем права загубіць нашу мову, нашу культуру, нашу памяць.

Каб выратаваць родную мову, а разам з ёю і беларускую нацыю, нам неабходна згуртаваць усе свае сілы, аб'яднаць намаганні грамадства і дзяржавы.

Жывое, роднае, гаваркое

Адкуль ідзе такое згвалтаванне,
Хто навучыў нас грэбаваць сваім?
Чаму ад рання і да змяркання
Не размаўляем мы, а "гававрым?"

Чаму свой дом мы не шануем,
Бацькоўскай моваю не даражым?
Чаму, хто хоча, той нас і рабуе?
А мы маўчым, маўчым, маўчым.
А.Ключэўская.

Роднае слова – гэта карані нацыі. Ці карыстаемся мы, нашы дзеці і ўнукі роднай мовай у паўсядзённым жыцці? Сённяшнія дзеці і школьнікі ў асноўным (90%) чуюць словы не з роднай мовы, а мовы блізкай нам суседкі Расіі. Добра гэта ці не, аб гэтым спрэчкі і быць не можа. Адназначна – дрэнна! Стан беларускай мовы пакуль што трымаецца на аматарах беларускага слова, на настаўніках роднай мовы і літаратуры, пісьменніках, асобных журналістах. Радыё і тэлебачанне на 80% рускамоўнае, а газеты і часопісы і таго болей.

Дзіву даешся, калі наглядаеш такую карціну. Гарадскія хлопчыкі і дзяўчынкі, якія вучацца ў школе, не ведаюць слоў "сякера", "боты" і г.д. Бацькі іх лічацца беларусамі. Слоўнікавы багаж маленькіх грамадзян Рэспублікі Беларусь зусім бедны. І не хлопчыкі і дзяўчынкі ў гэтым вінаваты. У гэтым віна бацькоў, выхавацеляк садкоў, настаўнікаў, грамадства і дзяржавы. Дома дзеці чуюць у асноўным рускую мову. Дык ці можа беларускае слова быць родным для іх?

Наступная ступенька – дзіцячыя садкі. Яны ў асноўным рускамоўныя. Беларуская мова тут чуецца зрэдку на беларускамоўных мерапрыемствах. Ці могуць дзеці пашырыць свой слоўнікавы запас ў гэтых выхаваўчых установах? Канечне, не.

Школа. Тут дзеці вясковых школ крыху набіраюцца вопыту беларускага маўлення. А гарадскія? Схапіўся за галаву, калі пачуў, што ў гарадской школе настаўнікі і вучні вывучаюць беларускую літаратуру на рускай мове. Парадокс. Ці можна будзе лічыць інтэлектуальнымі сённяшніх хлопчыкаў і дзяўчынак, якія стануць дарослымі грамадзянамі краіны? Бо і сённяшнія вучоныя, акадэмікі, журналісты, палітыкі, кіраўнікі розных узроўняў не валодаюць беларускай мовай. І горш таго – не хочуць і ляноуюцца вывучаць яе. Ці можам мы сцвярджаць, што мова беларусаў будзе жыць, што можна будзе чуць роднае, жывое слова? Жывое слова – гэта маўленне, гаварэнне чалавека, уменне карыстацца вуснай мовай і ўжыванне яе ў жыцці. Адкуль жа з'явіцца гэтае ўменне? Гавораць, што мова – душа народа, нацыі. Мова адмірае, то значыць і адмірае нацыя. Мы ў адказе за лёс і мовы, і нацыі. Пройдзе час, і з нас спытае гісторыя.

Няўжо нам так хочацца, каб пра нас гаварылі, што гэта тое пакаленне, якое загубіла мову і нацыю? Мы мусім зрабіць так, каб роднае слова жыло і стала гаворкім. Яно павінна гучаць з вуснаў маці і бацькі, бабуляў і дзядуляў. Ад іх павінна ўліваццa ў вусны дзяцей, унукаў і праўнукаў. Яно павінна гучаць дома, у дзіцячым садку, школе, .. яно павінна гучаць усюды і заўсёды.

Будзіць і клікаць да жыцця

"Братцы мілыя, дзеткі Зямлі – маткі!..
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай,
каб не ўмерлі!"
Ф.Багушэвіч.

Навучыць дзяцей успрымаць і любіць родную мову – першачарговы абавязак бацькоў і педагогаў, грамадства і дзяржавы.

Жыццё ўсяму жывому на зямлі дадзена прыродай, Богам. Чалавек – вяршыня ўсяго жывога ў прыродзе. Ён валодае дасканалай мовай і розумам, каб жыць змястоўна і асэнсавана. А каб пражыць змястоўна і асэнсавана, трэба вучыцца. Вучыцца мовы і заўсёды.

Навучыць дзяцей разумець існасць чалавека жыцця, яго мовы, культуры і гісторыі, выхаваць у дзяцей любоў да ўсяго жывога, да чалавека, да нацыі, да матчынай мовы, нацыянальнай культуры і гісторыі Бацькаўшчыны – задача дзяржавы і грамадства.

Маё жаданне ўдзельнічаць у рабоце канферэнцыі абумоўлена не толькі маёй прыхільнасцю да ўсяго нацыянальнага: мовы, культуры, гісторыі, а таксама падзяліцца маленькімі набыткамі ўласнай работы па выхаванню любві да роднай мовы і павучыцца ў дасведчых людзей: вучоных і практыкаў нацыянальнага Адраджэння.

Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны іграе вялікую ролю ў нацыянальным Адраджэнні Бацькаўшчыны. Яно павінна клапаціцца аб рабоце суполак на месцах вучобы, працы, жыцця, адкрываць новыя ў гарадах і раёнах, заводах і фабрыках, навучальных установах і вёсках. На жаль, у нашым раёне не існуе ні адной суполкі. У горадзе Пінску дзейнічае суполка, якой кіруе аматар роднай мовы, беларускасці. Чалавек, які не мае філалагічнай адукацыі.

Мясцовыя СМІ і мова

Беларускае слова ад Бога.
Слову нашаму Бог дапамог.
Хто не любіць яго, ад таго
Назаўсёды адвернецца Бог!
Р.Барадулін.

У Пінску выдаецца каля дзесяці розных газет. Найбольш аўтарытэтнымі з'яўляюцца "Полесская правда", "Пинский вестник", Пинская неделя" і "Варяг". І ні адной беларускамоўнай. У 1997 годзе Пінск адзначыў свае 900-годдзе. Напярэдадні свята ў тры газеты даслаў адкрыты ліст да рэдактараў газет, каб хоць адна з газет перайшла на беларускую мову. Але ўсе рэдактары (Ю.Скараход, М.Ляшук, А.Квір) друкаваць мой ліст адказаліся, спасылаючыся адзін на другога. Нават не згадзіліся выдаць хоць адзін нумар на беларускай, як я прасіў у сваім лісце. Рэдактара "Пинской недели" Антона Квіра ўгаварыў адкрыць рубрыку "Літаратурная гасцёўня", дзе ўжо надрукаваны артыкулы пра паэтаў Брэстчыны: С.Грахоўскага, З.Прыгодзіча, М. Федзюковіча, В.Таўлая, Л.Дранька-Майсюка, Л.Тарасюк, М.Рудкоўскага, В. Гардзея, А.Разанава, А. Бадяка, П. Пракаповіча, В.Жуковіча. рубрыку вяду я, і яна будзе працягвацца. У гэтай газеце я – адзіны беларускамоўны аўтар. Вядуцца перамовы з рэдакцыяй "Пінскі веснік" (рэд. Марыя Ляшук) аб адкрыцці рубрыкі "Імя ў гісторыі нашай", дзе мяркуецца расказаць пра знакамітых нашых землякоў. Але пакуль безвынікова.

Калі ў гэтых двух газетах час ад часу з'яўляюцца беларускамоўныя матэрыялы, то ў "Полесскай правде" за восем месяцаў былі толькі адзін артыкул інспектара РАА, некалькі вершаў і ў двух газетах "Віншуем з узнагародай". Літаратурная старонка "Орбита" вядзецца на рускай мове, за выключэннем беларускіх вершаў. Трапіць з беларускім матэрыялам на старонкі гэтай газеты праблематычна. Усе журналісты гэтай газеты ярыя працiўнікі беларускай мовы.

"Варяг" выходзіць толькі на рускай мове. Пінск у сэнсе прэсы – гэта рэгіён Расіі. Мясцовае радыё і тэлебачанне – рускамоўнае. За весь час мне давялося прабіцца з беларускімі тэкстамі на раённае радыё: "Зорачка над хутаркам" (паэзія Н.Гарагляд) і "Дапамажыце, людцы добрыя, дапамажыце!" Зварот за дапамогай адкрыць музей Я.Янішчыц. Адкуль жа браць мове сілы, каб выжыць!

Тэлеканал "Варяг" – рускамоўны. Прапагандай мовы беларускай ён не займаецца.

Чаму не загаварыла школа па-беларуску

На гэтае пытанне адказаць нескладана. Пры такіх адносінах улады да роднай мовы, школа ніколі не загаворыць па-беларуску.

Пачатак 90-х гадоў. Быў ужо прыняты Закон аб мовах. Канстытуцыя 1994 года замацавала за беларускай мовай статус дзяржаўнай. Закон аб мовах падняў аўтарытэт роднай мовы і патрабаваў ад усіх чыноўнікаў ведання мовы і ўмення ёю карыстацца. Улады павярнуліся тварам да беларускай мовы, як мовы нацыянальнай, дзяржаўнай.

У 1990 годзе ў газеце "Полесская правда", рускамоўнай, мне пашанцавала надрукаваць артыкул "Ці загаворыць школа па-беларуску?", я быў перакананы, што школа стане беларускамоўнай. Толькі для гэтага патрэбна зусім маласць, каб дырэктары школ і загадчыкі аддзелаў адукацыі загаварылі па-беларуску. На жаль, артыкул ні ў школах, ні ў аддзелах адукацыі не абмяркоўваўся. Затое мой дырэктар і загадчык адрэагавалі па-свойму: разумнік знайшоўся! І вынік. Як водзіцца ў такіх выпадках, "разумнікаў" пачынаюць праследаваць, пачынаюцца козні. Але тым не менш, дырэктар пачаў гаварыць, хоць зрэдку, па-беларуску, а загадчык аддзела свае выступленні перад настаўнікамі рабіў на беларускай мове. Прыклад гэтаму даваў Вярхоўны Савет. Настаўнікі ўсіх прадметаў стараліся выкладаць на роднай мове. Усё, як кажуць, ішло на папраўку. Але раптам грымнуў рэферэндум. І ўсё, як карова языком злізала. Стала двухмоўе, якое адну мову, рускую, зрабіла дачкою роднаю, а другую, беларускую, - падчарыцай. А як жывецца падчарыцам, вядома з казак. І сёння ні адзін дырэктар па-беларуску не гаворыць. Нават і тыя, што выкладаюць беларускую мову і літаратуру. А які ж прыклад дае такі дырэктар сваім настаўнікам і вучням? Вядома які!

У другой палове 90-х гадоў у тую ж газету даслаў артыкул "Чаму не загаварыла школа па-беларуску". На гэты раз газета нават не стала друкаваць яго. Рукапіс, канечне, у архіў. Вось і уся размова. Пазіцыя газеты – гэта пазіцыя мясцовых улад да праблемы аб мове.

Літаратурныя музеі

У нашым раёне сёння працуе тры літаратурныя музеі: Якуба Коласа, Яўгеніі Янішчыц і Аляксандра Блока. Музей Яўгеніі Янішчыц адкрыты да 50-годдзя з дня нараджэння паэтэсы ў лістападзе 1998 года. Ініцыятарам і рухальнай сілай была настаўніца роднай мовы і літаратуры Парэцкай базавай школы Сідарук Антаніна Паўлаўна, якая падключыла ўсіх настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры. Збіраліся сродкі ў школах, але іх яўна не хапала. Было вырашана праз мясцовы друк і радыё звярнуцца да арганізацый і бізнесменаў, патрыётаў Піншчыны, каб сабраць сродкі для будаўніцтва музея. Да нашаму сораму, ніхто не адгукнуўся на наш зварот "Дапамажыце, людцы добрыя, дапамажыце!" Але газетны матэрыял і выступленне па радыё дайшоў да раённай вертыкалі і на выканкоме быў абмеркаваны план і даручана аднаму з намеснікаў старшыні райвыканкама і загадчыкам аддзелаў культуры і адукацыі заняцца музеем. І музей быў адкрыты ў юбілейныя дні Я. Янішчыц. Сёння музей прымае наведвальнікаў, у асноўным школьнікаў. У газету дасланы матэрыял пра Я.Янішчыц з прапановаю да ўсіх зацікаўленых асоб праводзіць у лістападзе месяцы Янішчанскія літаратурныя чытанні. Што з гэтага атрымаецца, пакажа час.

Музей Якуба Коласа ўзначальвае былы настаўнік роднай мовы і літаратуры. Вялікі прыхільнік беларускасці Іван Калоша. Кожны год у музеі выходзіць рукапісны альманах "Каласкі", дзе спрабуюць свае сілы самыя маладыя паэтычныя таленты.

Узрасце маладняк, стане моцнай сцяной,
Загучыць слова роднае – прашчурай слова.
І ад краю да краю Радзімы маёй
Будзе жыць беларуская мова.
Вадзім Казлоў, г.Рагачоў.

Алесь Петрашкевіч

ПРАГНОЗ НА ПАСЛЯЗАЎТРА

(Фарс у двух дзеях)

Шаноўныя чытачы!

Задума п'есы ў жанры фарса ўзнікла ў той дзень, калі ветэраны пад чырвонымі сцягамі пры падтрымцы ўладаў не пусцілі моладзь пад бел-чырвона-белымі сцягамі ўскласці кветкі да абеліска Перамогі ў Мінску. Захацелася спрагназаваць, якое ж надвор'е будзе ў нашай краіне на бліжэйшыя 10 гадоў. У 1996 г. п'еса была напісана і пакладзена ў шуфляду. Прагноз на вялікі жаль спраўджваецца. Таму і дзялюся ім з Вамі, маімі чытачамі.

З павагай Алесь Петрашкевіч.

У белай пене праносяцца коні, -
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разбіць, не спыніць, не стрымаць.

Максім Багдановіч.

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

а) Удзельнікі судовага працэсу:

Иванов – Чингизханов – старшы брат усіх народаў, памёр да спектакля.

Халуевіч – "истинно-русский патриот" з тутэйшых, бесcмяротны.

Козалупова – "истинно-русская патриотка" з пашахоння, адвечная.

Каліноўскі – беларускі нацыянал-дэмакрат, падсудны.

Касцюшка – абаронца падсуднага, самаадданы.

Суворов – прадстаўнік пацярпелага, прафесійны.

Муравьёв – пракурор, жалезабетонны.

Сапежанка – суддзя, патомная.

Агінская – сакратар суда, прыгожая і адукаваная.

Радзівіл – судовы эксперт, сумленны, але няўпэўнены.

б) Прысяжныя засядацелі:

Доктар Грыц – ад навукі і не дурны.

Фельчар Кац – ад нацменшасцяў і яшчэ разумнейшы.

Есаул Егулагов – ад ветэранаў, як класава свядомы.

Генерал Салдафонов – ад дзеючай арміі, рашучы, як маршал.

Сталіна Сельсаветава – ад калгаснага сялянства, цёмная як "пробка".

Октябрина Метростроева – ад рабочага класа, светлая, як бутэлька.

Отец Сергий – ад найлепшай канфесіі, крыху грэшны.

Казімір Станкевіч – ад горшай канфесіі, амаль святы.

Нямцоў – Глушкін – ад таварыства глуханямых, без слоў.

Семиглазова – ад таварыства сляпых, без паняцця.

Апякін – ад творчай інтэлігенцыі, плаксівы.

Некурвінская – ад сродкаў масавай інфармацыі, незалежная.

в) Упаўнаважаныя "стаяцелі":
Канвойныя пры падсудным.
Суровы лік улады пры "исполнении".

г) Публіка ў зале суда -- звычайная нехлямяжная бэсэсэраўская.

П Р А Л О Г

Зала паволі зацямняецца і зноў асвятляецца. Перад заслонай за піўной стойкай Иванов – Чингизханов і Халуевіч "кайфуюць" за куфлем напою з таранькай. Першы ў гарнітуры 50-х гадоў пры парадзе ветэранскіх адзнак да пупа, другі ў нязменнай фуфайцы і кірзе. Ён без медалёў і адзнак, бо маладзейшы. Над імі бэсэсэраўскі сцяг на палцы, уваткнутай у дзірку стойкі.

Иванов – Чингизханов. Ещё пить будешь?

Халуевіч *(з лакейскай гатоўнасцю)*. З такім чалавекам, як Вы, Авангард Батыевіч, я гатовы бочку выпіць, а не то што гэты кухаль!..

Иванов – Чингизханов *(дражніць)* Кухаль-мухаль! Гогаль-могаль!.. Хороший ты парень, Холуевич. И пьёшь хорошо... на халяву, но прёт из тебя эта белорусская тутэйшесть, удивиться можно...

Халуевіч *(вінавата)*. Прот, Авангард Батыевіч. Прот і нікакога спасення...

Иванов – Чингизханов. Что уж "прот", то "прот".

Халуевіч *(апраўдваючыся)*. Бацькі, гады, самі гэтак гаварылі і міня на век пакалечылі... С цех пор язык по-рюску і не гнётца, хоць ляж і канай! *(Сам сябе дражніць)*. Рукі-брукі, мора-Бора! *(Сплёўвае і мацюкаецца на чыстай рускай мове)*.

Иванов – Чингизханов. М-да!.. Это, наверно, единственное, что ты правильно произносишь по "рюску".

Халуевіч *(рагоча)*. Гэта точна... *(Б'е кулаком па стойцы)*. Но дзяцей, паразітаў, я здзелаю рускагарадскімі ў чом бы тое ні стала! Калёным жалезам высмалю з іх ету дзеравеншчыну! І вождзь будзет на маём баку, а не толькі бальшавікі, віціраны і аграрная парція.

Иванов – Чингизханов. Болтаешь ты много, Холуевич...

Халуевіч. Хто, я?..

Иванов – Чингизханов. А то!.. Или думаешь, я не в курсе, как твои ублюдки с "бел-чырвона-белай" портянкой вслед за "зянонами" бегают?!

Халуевіч *(вінавата)*. Бегают, з..нцы, і яшчо як бегают... *(Выпівае сваё піва ледзве не да донца куфля)*.

Иванов – Чингизханов. И славную твою фамилию компроментируют.

Халуевіч. Когда б толькі кампраменціравалі, то хрэн бы з імі. А то ж вабшчэ хочуць замяніць на іншую. Еслі ты, гаварэць, Халуевіч, то мы, мол, не жадаем...

Иванов – Чингизханов. А вот это уже опасно с классово-политической точки зрения.

Халуевіч **(вельмі самотна)**. Хіба я не панімаю, што апасна...

Иванов – Чингизханов *(дапіўшы піва)*. Холуевичи должны оставаться Холуевичами. Холуевич для белоруса – звучит гордо!

Халуевіч. Я і сам такога мненія... *(Запявае)*. Мы, беларусы, з братняю Руссю разам шукалі... і хоць ні х...а не нашлі, но я цібе – брат да гроба!

Иванов – Чингизханов *(п'янеючы)*. М-молодец, Ясик! Вот за этот интернационализм и галерантность в доску я и люблю наших меньших братьев белорусов. *(Гладзіць Халуевіча па галаве, узнёсла цытуе)*... И осердясь не бью по голове!.. *(Крычыць.)* Клава!!! Клава, ещё пива с подогревом!..

Халуевіч. За падагрэў спасібачка, Авангард Батыевіч! Век не забуду. *(Лезе цалавацца)*.

Иванов – Чингизханов *(з агідаю адхіляе Халуевіча)*. Да ладно тебе слюнявить.

Халуевіч. Панял! Усё панял...

Иванов – Чингизханов *(літаральна ўзрываецца)*. Не "панял", а "понял"! Ещё раз скажешь "панял" – убью! *(Спакайней.)* Ты меня панял, Холуевич?!

Халуевіч. Понял, Авангард Батыевіч! Понял.

Иванов – Чингизханов *(безнадзейна махнуўшы рукой)*. Тебе не фимилию, а мозги менять надо и капитально.

Халуевіч. З Вамі хоць січас...

Иванов – Чингизханов. Че-во-о?..

Козалупава прыносіць два куфлі піва, ставіць на стойку. Змятае тое, што засталося ад таранькі. Халуевіч частуе кампаньёна новай таранькай.

Иванов – Чингизханов. Спасибо, друг... Вот она – Козалупова. Клавдия Кузьминична Козалупова – дочь потомственного деятеля сельпо и нарпита с чисто русской фамилией.

Зацікавіўшыся, Козалупова затрымліваецца.

Или, скажем, я – Иванов-Чингизханов Авангард Батыевич. Разве я должен это менять?! За этим же целая история великой страны!... *(На нейкі момант заціхае, а потым ціха запявае)*. ... жила бы страна родная и нету других забот... Нет, ты скажи, товарищ Козалупова, у тебя есть другие заботы?! Или нет?!

Козалупова падбачэньваецца і з'едліва пасміхаецца.

(І плаксіва і ярасна). Такую страну развалили, раскромсали... сволочи! Такую армию из Европы вывели – по домам распустили! С ней же, непобедимой и легендарной, всю вселенную можно было пройти!.. *(Саркастычна.)* Бросок на Восток!.. Да мы с такой армадой могли наброситься на все четыре стороны света!.. Партию – угробили, союз – распустили, державу социалистическую под орла подвели, льготы – отменили... *(Да Халуевіча і Козалуповой)*. Вы мне скажите: могу я жить без льгот и путёвок или не могу?! *(Праз доўгую паўзу.)* Козалупова молчит... Говори ты, Холуевич! Могу или не могу?! Только честно!

Халуевіч. Магёш, Авангард Батыевіч, калі чэсна. Магёш, но не хаціш.

Иванов – Чингизханов. Именно, Ясик! *(Цалуе Халуевіча.)* А ты, Козалупова, - стерва! Иванов-Чингизханов любит вождя, но он не хочет рыночного социализма...

Козалупова. Ты старый пенёк, потому и не хочешь. А я молодая сосёночка, потому и хочу ... очень.

Иванов – Чингизханов. Исчезни с глаз, сосёночка, пока я не рубанул тебя под корешок!...

Козалупова з выклікам выходзіць, кінуўшы на стойку смецце ад таранькі.

Курва кооперативная! *(Змятае смецце на подлогу)*.

Халуевіч *(бярэ свой поўны куфель і чокаецца з куфлем Иванова-Чингизханова)*. А мне што той сацыялізм недаразвіты, што еты кірмашовы – адна хрэн.

Иванов – Чингизханов. Обыватель ты "затурканы, спадар Халуевіч".

Халуевіч. Няхань сабе... Я не адзін такой...

Иванов-Чингизханов. *Тут і далей малюнкі Аляксея Марачкіна*

Иванов – Чингизханов *(вельмі агрэсіўна, амаль крычыць)*. Из-за таких, как ты и тебе падобным демократы голову подняли! "Адраджэння" захотели?! "Гістарычнай праўды". "Роднай моўкі". "Памяці"...

Падыходзіць Каліноўскі.

Каліноўскі. Маё шанаванне спадарству! *(Ставіць свой куфаль на стойку)*.

Иванов – Чингизханов. Че-во-о?!

Халуевіч. Во за такімі спадарамі мае сапліўцы ўляглі... (Цягнецца да значка Пагоні на куртцы Каліноўскага).

Каліноўскі адводзіць руку Халуевіча, адступае ад стойкі.

Иванов – Чингизханов *(наліваючыся ярасцю і злосцю)*. Как же ты, "шаноўны спадар", мать твою в душу, посмел в такой день встать перед ветераном, борцом и защитником трудового народа с этим полицейским знаком на груди?!.

Каліноўскі. А што, спадар "ветеран, борец и защитник" яшчэ і ў паліцыі служыў, што так "добра" ведае, чый гэта знак?..

Иванов – Чингизханов *(істэрычна)*. Я – в полиции?!. Сука демократическая, я же вот на этом животе *(ляпае сябе па добрым узвышшы)* от Сталинграда до Берлина прополз...

Каліноўскі *(вельмі спакойна)*. Мой дзед пад Сталінградам і застаўся. А вы шчаслівы – жывот нават не сцёрся...

Иванов – Чингизханов *(крычыць)*. Удавлю падлу бэнэфовскую!!! *(Цягнецца да горла Каліноўскага)*.

Святло раптам гасне. Чуецца пахавальная музыка. Заслона паволі падымаецца. Сцэна асвятляецца.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Зала пасяджэнняў суда прысяжных. На ўзвышанні стол старшыні суда. За сталом крэсла з высачэзнай спінкай і дзяржаўным гербам Рэспублікі Беларусь на ім. На сцяне за крэслам разгорнуты чырвона-зялёны сцяг. Злева ад стала старшыні суда столік для сакратара. За ім на ўзвышэнні крэслы для прысяжных засядацеляў. Унізе бліжэй да залы клетка для падсуднага. Перад ёю стол для адваката. Злева, насупраць клеткі, стол для пракурора і прадстаўніка пацярпелага. Па цэнтру залы, бліжэй да стала старшыні суда, трыбуна-падстаўка для сведкаў. Самі сведкі размясцяцца ў першым радзе крэслаў залы суда.

Чуваць мелодыя музычнага званка. З'яўляецца ***А г і н с к а я*** *– маладая, строгая, прыгожая.*

Агінская. Прошу встать, суд идёт!..

Уваходзіць ***С а п е ж а н к а*** *ў мантыі суддзі, за ёю пракурор, адвакат, прадстаўнік пацярпелага, сведкі, эксперт. Прысяжныя засядацелі выходзяць з бакавых дзвярэй, што за іх крэсламі. Усе падыходзяць да сваіх месцаў, але не садзяцца. Гучыць бэсэсэраўскі гімн. У калоссі герба замест контура зямлі беларускай у залатых промнях свеціцца Суровы Лік Улады. Ён будзе з'яўляцца, як наглядчык у тых мясцінах спектакля, дзе, на яго думку, будзе існаваць пагроза дзяржаўным устоям, ці з нейкай урачыстай нагоды. Наогул, гэта будзе не сама канкрэтная Улада, а толькі наша ўяўленне пра яе.*

(Па сканчэнні апошніх слоў гімна). Прошу сесть... *(Да суддзі.)*

Все лица, участвующие в настоящем процессе, находятся в зале суда.

(Працяг у наступным нумары.)

ДОБРЫ ВУЧАНЬ ДОБРАГА НАСТАЎНІКА

10 сакавіка адбыліся выбары на вакансіі сяброў Нацыянальнай Акадэміі Навук Беларусі. Сярод тых, хто атрымаў прызнанне навуковай супольнасці, у прыватнасці Аддзялення медыка-біялагічных навук Акадэміі, - загадчык лабараторыі Інстытута біяхіміі НАН Беларусі, доктар біялагічных навук, прафесар Майсяёнак Андрэй Георгіевіч, які абраны членам-карэспандэнтам Нацыянальнай Акадэміі Навук Беларусі. Гэта вялікая падзея у навуковым жыцці Гарадзеншчыны, дзе на працягу астатніх трыццаці год пасьпяхова развіваецца гарадзенская біяхімічная школа і яе галоўная ўстанова – Інстытут біяхіміі НАН Беларусі. Андрэй Георгіевіч з'яўляецца вучнем і падаўжальнікам справы заснавальніка Інстытута біяхіміі, выдатнага дзеяча навукі і культуры Беларусі, акадэміка Юрыя Міхайлавіча Астроўскага. Гэты чалавек здолеў прывіць сваім супрацоўнікам не толькі захапленне навукай, але і любоў да роднага краю, гісторыі і культуры Беларусі. Такім добрым вучнем і стаў нашчадак Юрыя Міхайлавіча Астроўскага ў галіне вітаміналогіі Андрэй Майсяёнак. Яго навуковыя працы добра ведаюць як спецыялісты-біяхімікі, так і прадстаўнікі клінічных дысцыплін: хірургі, кардыёлагі, фтызіятры. Пад яго кіраўніцтвам ужо абаронена 12 кандыдацкіх дысертацый.

Амаль 6 гадоў як дэпутат Гарадзенскага савета Андрэй Георгіевіч руплівa працаваў у галіне навукі і культуры Прынёманскага краю. Дзякуючы яго падтрымцы і ініцыятыве, адбыліся шматлікія гісторыка-краязнаўчыя канферэнцыі на Гарадзеншчыне, былі адчынены помнікі і памятныя знакі, перададзены Гарадзенскаму музею Каралеўскі палац, паспяхова ажыццяўлялася праграма вывучэння і захавання нацыянальнай спадчыны.

Член-карэспандэнт А. Майсяёнак і сёння аказвае вялікую дапамогу краязнаўчаму руху Гарадзеншчыны, актыўна і прафесійна працуе ў галіне гісторыі медыцыны і медыка-біялагічных навук, удзельнічае ў працы ТБМ і Беларускага фонда культуры.

Можна нагадаць словы акадэміка Ю. Астроўскага, што без нацыянальнага сумлення не можа быць поўнавартаснага беларускага інтэлігента і тым больш навукоўца. Таму становіцца зразумелым поспех прафесара А.Г.Майсяёнка на яго навуковым шляху, поспех няўрымслівага чалавека, адданага навуцы і культуры роднага краю.

Ніна Канунікава.

БІЯГРАФІЧНАЯ ДАВЕДКА

Майсяёнак Андрэй Георгіевіч, нарадзіўся 1 чэрвеня 1943 г. у гор. Глыбокае Віцебскай вобл. У сям'і службоўцаў (бацька – урач, маці – настаўніца біялогіі). Да 1949 г. наша сям'я жыла ў г. Глыбокае і г.п. Шаркоўшчына Віцебскай вобласці, а з 1949 г. у г.п. Варапаева Пастаўскага раёна Віцебскай вобл. З 1949 па 1959 гг. вучыўся у Варапаеўскай сярэдняй школе. Адначасова скончыў курсы баяністаў пры раённым доме культуры (кіраўнік І. Ф. Сушко) і спартыўныя студыі. Удзельнічаў у мастацкай самадзейнасці, быў дыразовым чэмпіёнам па валейболу сярод моладзі Маладзечненскай вобл.

У 1959 г. прыняты на лячэбны факультэт Гарадзенскага дзяржаўнага мед-інстытута, які скончыў з адзнакай "выдатна" у 1965 г. У студэнцкія гады ўдзельнічаў у шматлікіх спаборніцтвах па валейболу, быў неаднаразовым чэмпіёнам горада, вобласці і рэспублікі. З 1961 г. працаваў у студэнцкім навуковым таварыстве інстытута, а ў 1964 г. быў абраны яго старшынём. У 1965 г. быў залічаны ў аспірантуру па біяхіміі па рэкамендацыі і з кіраўніцтвам будучага акадэміка, прафесара Ю.М. Астроўскага. Пасля непрацяглай вучобы быў прызваны ў Савецкую Армію, дзе знаходзіўся 13 месяцаў на пасадзе кіраўніка палкавога медыцынскага пункта і на курсах афіцэраў медслужбы запасу.

У лістападзе 1966 г. аднавіў вучобу ў аспірантуры Гарадзенскага медінстытута, а з наступнага года залічаны на пасаду малодшага навуковага супрацоўніка. У 1968 г. пераведзены на пасаду кіраўніка лабараторыі клінічнай біяхіміі і асістэнта кафедры шпітальнай тэрапіі Гарадзенскага медінстытута. З канца 1970 г. па прапанове Ю.М.Астроўскага перайшоў на працу ў АН БССР на пасаду вучонага сакратара новастворанага ў Гродні Аддзела рэгуляцыі абмену рэчываў. У 1971 г. абараніў дысертацыю на вучоную ступень кандыдата медычных навук, у 1972 г. атрымаў навуковае званне дацэнта.

Далейшая навуковая праца да сённяшняга дня звязана з астатняй навуковай установай (з 1985 г. Інстытут біяхіміі АН БССР, з 1991 г. Інстытут біяхіміі АН Беларусі). Працаваў на пасадах старэйшага навуковага супрацоўніка (1976-1980гг.), загадчыка лабараторыі (1981 – 1991 гг.), намесніка дырэктара па навуковай працы (1991 –1996 гг.). в.а. дырэктара (1996-1998гг.). З сакавіка 1998 г. па сучасны момант працуе заг. лабараторыі каферментаў Інстытута біяхіміі НАН Беларусі.

Галоўныя навуковыя інтарэсы ў галіне вітаміналогіі, біяхіміі вітамінаў і кафермантаў, стварэнняў новых лекаў і прафілактычных сродкаў на іх аснове. Шэраг распрацовак, выкананых пад кіраўніцтвам А. Майсяёнка маюць міжнародны прыярытэт (13 аўтарскіх пасведчанняў на вынаходніцтвы). Асобна і разам з супрацоўнікамі надрукаваў больш як 300 навуковых прац, у т.л. 7 манаграфій і глаў у метадычных кіраўніцтвах. У 1979 г. з адзнакай "выдатна" скончыў Вышэйшыя дзяржаўныя курсы павышэння кваліфікацыі кіраўнічых, інжынерна-тэхнічных і навуковых работнікаў па пытаннях патэнтаведы і вынаходніцтва. У 1986 г. скончыў курсы па інфарматыцы пры Гарадзенскім Дзяржуніверсітэце імя Я.Купалы.

Ініцыяваў і падтрымлівае міжнароднае супрацоўніцтва з даследчыкамі і навуковымі калектывамі Масквы, Кіева, Рыгі, Іркуцка, Чыты, Варшавы, Іены, Берліна. У 1991 г. прайшоў навуковую стажыроўку ў Фрайбургскім Універсітэце (ФРГ). З'яўляецца ўдзельнікам шэрагу міжнародных навуковых форумаў і арганізатарам 4-х міжнародных (усесаюзных) сімпозіумаў. Вынікі ўсебаковага вывучэння біяхіміі пантатэнавай кіслаты, яе кафермантнай формы сталі асновай абароненай у 1996 г. доктарскай дысертацыі. 13 кандыдацкіх і доктарская дысертацыя абаронена вучнямі А. Майсяёнка. У 1997 г. мне прысвоена навуковае званне "прафесара" ў галіне біялогіі. З'яўляюся членам секцыі біялагічных навук фонда фундаментальных даследванняў РБ. Паралельна з асноўнай навуковай дзейнасцю займаецца даследваннямі гісторыі медыка-біялагічных навук Беларусі. За навуковыя дасягненні, міжгаліновую навуковую і навукова-арганізацыйную дзейнасць выбраны членам-карэспандэнтам (1995) і сапраўдным сябрам (акадэмікам, 1997) міжнароднай Акадэміі навук Еўразіі і членам-карэспандэнтам Міжнароднай Акадэміі арганізацыйных і кіраўнічых навук (1996г.).

Амаль усе гады сумленнага жыцця займаўся грамадскай дзейнасцю. Узначальваў Гарадзенскі абласны савет маладых вучоных і спецыялістаў. З 1989г. Старшыня Гарадзенскай краязнаўчай асацыяцыі, сябар прэзідыума абласнога аддзялення Беларускага фонду культуры, 1990-1996 г.г. абраны народным дэпутатам Гарадзенскага абласнога Савета. Адзін з заснавальнікаў Беларускага фонда А. Міцкевіча. Гарадзенскага аддзялення падтрымкі дэмакратычных рэформ імя Л.Сапегі, Гродзенскага абласнога грамадскага аб'яднання "Ратуша", сябар праўлення Беларускага фонду культуры, старшыня Беларускага краязнаўчага таварыства імя Тодара Нарбута.

За навукова-арганізацыйную і грамадскую дзейнасць узнагароджаны медалём "За працоўную адзнаку" (1980 г.), ганаровым знакам ЦК УЛКСМ "Працоўная доблесць", шматлікімі ганаровымі граматамі дзяржаўных і грамадскіх устаноў.

Жанаты з 1975 г., жонка Галіна Іванаўна, 1948 г.н., працуе ўрачом Гарадзенскага раддома. Сын Юры, 1976 г.н., юрыст, працуе ў Горадні, сын Яўген, 1979 г.г., студэнт 3 курса педыятрычнага факультэта Гарадзенскага медінстытута.

"Муштабель. Лошыца. Ідылія"

У Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава "Муштабель. Лошыца. Ідылія". Яна прысвечана 148-м угодкам з дня прэм'еры камедыі-оперы "Ідылія" класіка беларускай літаратуры Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Лошыца з яе знакамітай сядзібай і домам Антонія Пушынскага лічыцца "Творчай мадэллю", з якой была напісана "Ідылія".

На здымках:
1, 2. У час адкрыцця выставы.
Фота Аляксандра Дзідзевіча, БелТА.

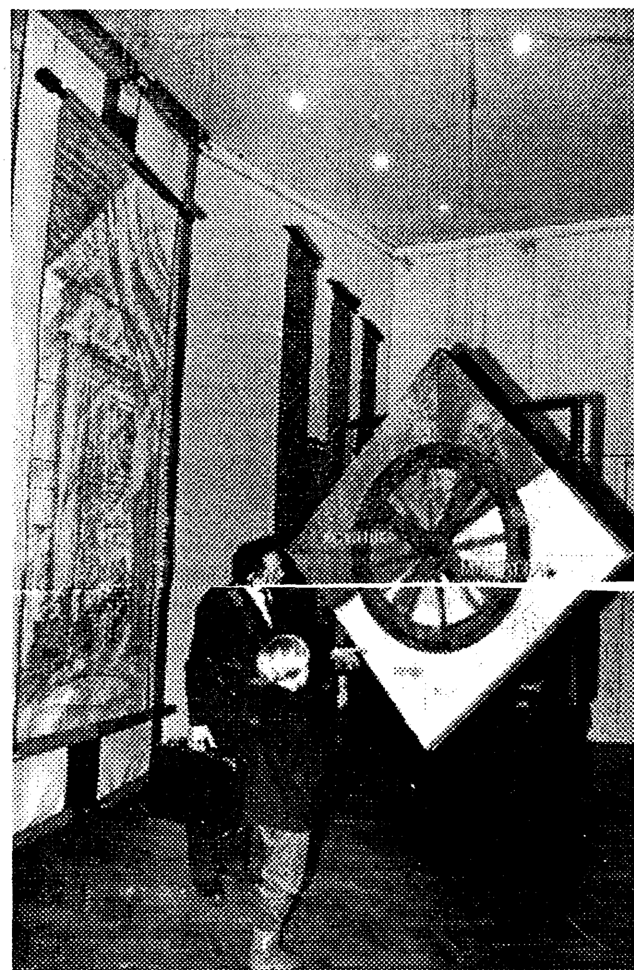

Ці магчыма была тая Перамога без Беларусі?

Што гэта зараз: свята ці дзень вялікай жалобы і роздуму?

Маім заўчасна загінуўшым у юнацкім узросце землякам, родным і сябрам дзяцінства Шабусаву Васілю, Карпаву Івану, Гарохаву Мікалаю, Цэхаву Мікалаю і іншым аднавяскоўцам, знесеным вайною ў небыццё, прысвячаецца...

Пытанне, пастаўленае ў назве артыкула, не выпадковае. Яно даўно ўзнікла ў маім усведамленні, дзе назаўжды зафіксаваны перажытыя імгненні жудаснага ўзаемазнішчэння ў супрацьстаянні шматмільённых мас людзей, якойсьці д'ябальскай сілай кінутых у тое смяротнае супрацьборства пры адсутнасці хоць якой-небудзь бачнай вінаватасці з аднаго і другога боку. Бо ні асобныя Фрыцы з Гансамі і Карламі, ні асобныя Іваны з Пятрамі і Васілямі ўзаемна нічога дрэннага адзін аднаму да гэтага часу не рабілі і нават ніколі не сустракаліся. Але ў гэтым крывавым хаосе, які не ўспрымаецца сферай звычайнага чалавечага розуму, у цэлым была бачная неабходнасць менавіта гэтай Перамогі для будучага ўсёй сукупнасці народаў. Названае вышэй пытанне быццам бы непрыкметна выплывае само сабой на фоне гэтых цяжкіх разважанняў напярэдадні 9-га мая, які называюць Днём Перамогі, і станавілася выразна адчувальным менавіта ў гэты Дзень, калі ва ўрачыстых купчастых прамовах прадстаўнікоў адпаведнага вярхоўнага кіраўніцтва і ва ўгодлівых тлумачэннях сродкаў масавай інфармацыі перабольшвалася (а іншы раз і вельмі празмерна) роля СССР у ажыццяўленні той Перамогі наогул, а "вялікага рускага народа", у прыватнасці. Гэтым ускосна (а часта нават і адкрыта) прыніжаецца годнасць іншых этнасаў і нацый, таму што тады перамаглі сумесныя намаганні ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва. Але пра гэта далей. Зараз жа пакуль аб іншым.

1. Ці можна было пазбегнуць той вайны?

У гэтым кірунку ў сродках масавай інфармацыі ўсё часцей і часцей сцвярджаецца: МОЖНА! У доказ прыводзіцца шмат разнастайных спасылак на тое, што вярхоўнаму кіраўніцтву СССР наогул, а І. Сталіну, у прыватнасці, пачынаючы з 4 ліпеня 1940 г., савецкая разведка сістэматычна паведамляла звесткі, якія пацвярджалі падрыхтоўку фашысцкай Германіі да вайны. Яна была звязана не толькі з перакідкай нямецкіх войскаў з акупаванай Францыі непасрэдна да межаў Савецкага Саюза. Так, па розных звестках, лічыцца, што І. Сталіну быў вядомы нават сам факт падпісання Гітлерам 22 ліпеня 1940 г. дырэктывы на распрацоўку плана нападу на СССР, які атрымаў назву "Барбароса". У дадатак адпаведныя паведамленні здабываліся ці купляліся савецкай разведкай сістэматычна. Хоць сам план у "маскоўскія рукі" не трапіў, але асноўны яго змест "чытаўся" выразна па падрыхтоўчых дзеяннях нямецкай арміі. Потым, напярэдадні непасрэднага нападу Германіі, восем разоў называлася і канкрэтная дата – 21 чэрвеня. І самае галоўнае ў тым, што гэтыя паведамленні Масква атрымала незалежна з Хельсінкі, Сафіі, Лондана, Берліна, Вішы (Францыя), Жэневы, нямецкага пасольства ў самой Маскве, Токіо (ад Рыхарда Зорге). Нельга сказаць, што на такую інфармацыю Масква не звяртала ніякай увагі. Пэўныя падрыхтоўчыя мерапрыемствы з боку Савецкага Саюза безумоўна былі. Так, недзе ў красавіку – маі 1941 г. ажыццявілі частковую мабілізацыю рэзервістаў з іх наступнай канцэнтрацыяй каля заходняй мяжы СССР. Рабіліся і некаторыя іншыя захады абарончага характару. Але ў цэлым рашучай падрыхтоўкі да вайны менавіта ў гэты момант з боку Масквы не назіралася. Ёсць, праўда, канкрэтныя звесткі аб дырэктыве да пагранічных войскаў, накіраванай Наркаматам абароны СССР і генштабам 15 чэрвеня 1941 г. У ёй прапанавалася рыхтавацца, каб адбіць "нямецкі напад 22-23 чэрвеня". Але на заканчэнне мелася папярэджанне: "Не паддавацца на правакацыі". Розныя прычыны і абставіны прымушалі Сталіна ставіцца з падазронасцю да бясспрэчных агентурных паведамленняў. Па-першае, ён вельмі баяўся вайны менавіта ў той час. Па-другое, яго зачаравалі "сяброўскія дамовы" з Гітлерам, у адпаведнасці з якімі савецкія войскі захапілі ўсю Прыбалтыку, Бесарабію, Паўночную Букавіну і меліся "моцныя" дамоўленасці наконт сфер "уплыву". Па-трэцяе, хваравіты характар "бацькі ўсіх народаў" прымушаў яго ставіцца з найвялікшай падазронасцю да ўсяго, а больш – да фактаў, у якія яму не хацелася верыць. Асаблівая асцярожнасць была ў яго адносна "крывавых" ворагаў камунізму, гэта значыць кіраўнікоў з лагеру "імперыялістаў". Па-чацвертае ж, мелася ўнутраная перакананасць, што "сябар" – фюрэр не здрадзіць. У адпаведнасці з адзначаным І.Сталін паехаў 21 чэрвеня 1941 г. у 23 гадзіны з Масквы на дачу. Не знаходзіліся на сваіх працоўных месцах таксама начальнікі знешнепалітычнай разведкі і наркам дзяржбяспекі.

Акрамя гэтага, ёсць і іншыя меркаванні наконт прычын надаверу з боку І. Сталіна да дакладнай інфармацыі адносна непазбежнасці нападу Гітлера на Савецкі Саюз у той канкрэтны час. Яны звязаны быццам бы з няшчырымі паводзінамі Англіі і ЗША. І гэта – нягледзячы на тое, што толькі Англія засталася тады сам на сам з магутнымі полчышчамі Гітлера пасля захопу ім усёй Заходняй Еўропы! А ЗША, якія імкнуліся да нейтралітэту і таму не мелі падрыхтаванай арміі, былі з усімі сваімі рэсурсамі цалкам з сяброўскай для іх Брытаніяй! Спробы Гітлера схіліць Чэрчыля на здраду патрабаванняў сумлення і адказнасці перад чалавецтвам (вядомы скачок з парашутам над Англіяй Геса і інш.) цалкам праваліліся. Пра ўсё гэта Сталін добра ведаў. І працягваў прымушаць сябе верыць у магчымасць пазбегнуць вайны з фашысцкай Германіяй і наступнае сатанінскае кіраванне разам з ёю ўсім светам.

Але ў сапраўднасці вайна была тады непазбежна. У той час чалавецтва наблізілася да мяжы, за якой два, амаль аднолькава моцныя драпежнікі (фашызм і бальшавізм) не маглі далей суіснаваць поруч. Гітлер імкнуўся рэалізаваць свае "доўгатэрміновыя расавыя і экспансіяніцкія мэты адносна Савецкага Саюза". Яго планы "ў большай ступені будаваліся на існых уяўленнях аб германскай гегемоніі ў Еўропе, аб заваяванні і выкарыстанні рускіх тэрыторый" ("Guten Tag" № 7/91) і, безумоўна, на ідэалогіі перабудовы свету на антычалавечных прынцыпах. Сталін жа ў адпаведнасці з тэорыяй марксізму-ленінізму імкнуўся таксама да сусветнай "гегемоніі", дзе будуць уладарыць пад яго мудрым кіраўніцтвам "галодныя і рабы", каб "разбурыць дашчэнту ўвесь свет" і пабудаваць практычна адну на ўсю Зямлю краіну, у якой насуперак законам прыроды "хто быў нічым, той стане ўсім", да чаго нават Гітлер не дадумаўся. Розныя палюбоўныя дамоўленасці паміж СССР і Германіяй, такія, як пакт "Рыбэнтропа-Молатава", толькі адцягвалі час непазбежнай смяротнай схопкі. І што б зараз ні пісалі пра магчымасць прадухілення той вайны, існуе толькі адна непарушная ісціна: вайна была непазбежнай! Праўда, меліся шанцы змяніць яе ход, звузіць маштабы, зменшыць ахвяры, прадухіліць фашысцкі напад на Савецкі Саюз. Для гэтага трэба было, каб Сталін і Молатаў у 1939 годзе сталі ў адзін шэраг з краінамі СУМЛЕННЯ сусветнай супольнасці і, заняўшы Брэст, пайшлі далей на Захад да сустрэчы з палякамі, чэхамі, славакамі, югаславамі, албанцамі, французамі, бельгійцамі, англічанамі, галандцамі, датчанамі, нарвежцамі для сумеснага супрацьстаяння гітлераўскаму фашызму. І не ў мэтах тэрытарыяльных захопаў і ўзбуджэння "галодных і рабоў". А для сумленных, па-чалавечы ўзважаных рашэнняў з улікам інтарэсаў усіх народаў. Але тое не магло адбыцца. Таму што Сталін заставаўся такім, якім ён быў.

2. Вядучыя краіны свету перад выбарам: з бальшавізмам ці з фашызмам.

Гэтыя краіны (Англія, Францыя, Канада, Аўстралія), як вядома, адмоўна ставіліся, як да фашызму, так і да бальшавізму. Але ў супрацьстаянні гэтых адмоўных сістэм яны схіліліся на ваеннае партнёрства з СССР. Выбар імі канчатковага быў вымушаным, пакутлівым. Пераважыла добрая вера ў патэнцыял народаў тагачаснага СССР, у перспектыўныя магчымасці іх стаўлення на шлях развіцця ў агульначалавечым сэнсе гэтага слова. Ускалыхнуў заходні свет і намер Гітлера фізічна знішчыць яўрэяў, цыганоў і іншыя "непаўнацэнныя" этнасы.

Аднак такі выбар тагачаснымі краінамі сумлення быў зроблены і з далёкім прыцэлам: паступова нарошчваць прагрэсіўныя тэндэнцыі ва ўсіх краінах сусветнай супольнасці, каб потым спыніць агульны тлятворны ўплыў бальшавізму і даць магчымасць народам "імперыі зла" (як называлі СССР у цывілізаваным свеце) самастойна пакончыць з бальшавізмам. І не для задавальнення хваравітага азарту, а для адкрыцця гэтым народам шляхоў да самастойнага, ініцыятыўнага, творчага развіцця на грунце агульных выходных прынцыпаў: праз нацыянальна-этнічнае да агульначалавечага, ад агульначалавечага – да нацыянальна-этнічнага. Пры гэтым – з вяртаннем слову "нацыяналізм" яго спрадвечнага, Богам дадзенага сэнсу, як дзесна-ахоўнага пачуцця, у аснову якога закладзена на генным узроўні павага да сваёй нацыі і садзейнічанне яе развіццю пры захаванні правоў на тое самае для іншых народаў і нацый. У гэтым выпадку лозунг "Сусветная супольнасць – для кожнага народа і чалавека, а кожны народ і чалавек – для сусветнай супольнасці" робіцца сапраўдным і выратавальным шляхам прагрэсіўнага развіцця ўсяго чалавецтва. Слова "рынак" перастане быць кашчунскай з'явай з неабмежаванымі імкненнямі вытворцаў, здабывальнікаў рэсурсаў і розных пасрэднікаў абіраць іншых людзей дзеля ўласнай карысці. Таму што рынак паступова ператворыцца ў сістэму цывілізаваных, пэўным чынам накіроўваемых дзяржавай вытворча-спажывецкіх узаемавыгадных адносін вытворцы, пасрэдніка і спажыўца пад дэвізам: "У рынкавых справах прыбытак – галоўная мэта, але годнасць, сумленне і адказнасць перад грамадствам – вышэй за ўсё". Нічога гэтага пакуль што няма на прасторах былога СССР наогул, у тым ліку і на Беларусі. І не Перамога ў тым вінаватая, як часта гавораць. Вінаваты той стан грамадства, у якім пакінула яго людзям савецкая сістэма. Менавіта гэтая сістэма сфармавала ўмовы, у выніку дзеяння якіх у Беларусі спрацавалі выразныя недахопы дэмакратыі і на чале яе апынулася ўлада, якая не мае для гэтага адпаведных агульначалавечых якасцяў. Яе бурная дзейнасць пакуль што вядзе да знішчэння роду беларускага ў этнічным сэнсе з яго мовай і самабытнасцю, да міжнароднай ізаляцыі Беларусі, да ліквідацыі яе самастойнай дзяржаўнасці. Менавіта гэта і адбудзецца ў выніку стварэння руска-беларускай "саюзнай дзяржавы", у якой Беларусь урэшце рэшт ператворыцца ў звычайную частку Расіі з непазбежнай русіфікацыяй беларусаў. Адбудзецца непазбежна, нягледзячы на тое, што чалавецтва ўсё больш і больш усведамляе неабходнасць захавання ўсіх, нават невялікіх этнасаў, і прыкладзе дзеля гэтага максімальныя намаганні (супрацьстаянне генацыду косаўскіх албанцаў, супраціўленне вайне супраць чачэнскага народа і інш.). Таму што этнасы – з'ява ў прыродзе невыпадковая. Яны (як роднасныя групы людзей, асярэднена надзеленых сваімі адметнымі і абагульненымі на генным узроўні асаблівасцямі) створаны Богам з мэтай ажыццяўлення ўмоў для бесперапыннага агульначалавечага самаўдасканалення народаў праз эвалюцыйнае ўзаемадзеянне іх адрозненняў, як закладзеных прыродай, так і набытых. Урэшце рэшт павінна зразумець гэта і Расія, як і тое, што свет яшчэ не сустракаўся з такой з'явай, калі кіраўнік краіны рашуча змагаецца з асновамі яе этнічна-нацыянальнай і дзяржаўнай самастойнасці, навязваючы пры гэтым думку, быццам бы сам беларускі народ выказаўся за такое самазнішчэнне. І не проста зразумець, а рашуча адмовіцца ад паглынання сваёй "роднай" сястры Беларусі, пры ўсёй яго знешняй вялікадзяржаўнай выгадзе.

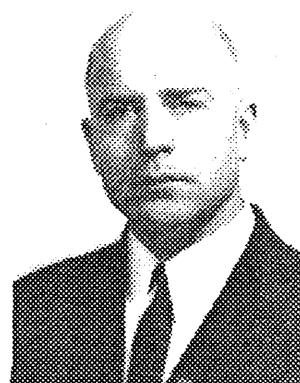

Аляксей Саламонаў, доктар тэхнічных навук, прафесар

3. Якой бы была ПЕРАМОГА без Беларусі?

Вышэй ужо гаварылася, што пытанне такога зместу не выпадковае, хоць афіцыйна яно нікоялі не ўздымалася наогул. Яно міжволі выклікаецца даволі частымі ў мінулым папрокамі з боку большасці расіян, якія па розных прычынах пераехалі на пастаяннае месца жыхарства ў Беларусь. У гэтым сэнсе асабліва вылучаюцца прадстаўнікі былога магутнага ваеннага корпусу і тыя, хто быў накіраваны сюды для ўмацавання савецкай улады з прычыны недаверу да беларусаў. І папрокі тыя абразлівыя, зневажаючыя нашу нацыянальную і агульначалавечую годнасць. Іх сэнс прыкладна такі: "Мы вас абаранялі, мы вас вызвалялі, мы вас адбудоўвалі, мы вас вучылі. А вы – такія няўдзячныя, патрабуеце дзяржаўнай самастойнасці, павагі да сваёй мовы, нацыянальнасці". Папрокі ў нахлебніцтве не спыняюцца і зараз. Так, у "Комсомольской правде" ад 07.4.2000 года чытаем: "В последние годы Советской власти Беларусь потребляла на 2,5 миллиарда долларов больше, чем производила". В 1999 г. дотация России составила 1,5 миллиарда долларов". Адсюль сам сабою напрашваецца вывад аб праве Расіі далучыць да сябе Беларусь. Прама ці ўскосна часта зневажаецца і ўся наша беларускасць. Гэта – не выдумка. Я адчуваю адзначанае безупынна, часта сустракаўся з ім пры выкананні абавязкаў старшыні Менскай гарадской рады Таварыства беларускай мовы. Звязана яна з тым, што я ўсюды карыстаюся толькі сваёй роднай мовай, таму ў адказ іншы раз атрымліваю нават здзекі. Так, калі аднойчы ў тралейбусе я тлумачыў адной п'янай істоце (дарэчы, з барадою і прэтэнзіяй на інтэлектуальнасць), чаму я размаўляю па-беларуску, ён спачатку зняважліва паглядзеў на мяне. А потым дадаў: "Правільна робіць А.Лукашэнка, калі заклікае знішчыць такіх, як ты (так і сказаў – ты, хоць і бачыў мяне ўпершыню – А.С). Я б не задумваючыся расстрэльваў такіх, толькі б плацілі". Калі ж я падняўся да выхаду, услед мне данеслася абразлівае пажаданне: "Перадай прывітанне Шушкевічу".

(Заканч. ў наст. нумары.)

Прэзентацыя "Нашага слова"

У Беларускім універсітэце культуры адбылася прэзентацыя газеты "Наша слова". Я мяркую, што такое мерапрыемства, прысвечанае беларускамоўнаму выданню, - рэдкая з'ява. Але студэнты IУ курса факультэта бібліятэчна- інфармацыйных сістэм на чале з куратарам прафесарам Лілеяй Дзямешка не маглі пакінуць без увагі 10-гадовы юбілей "Нашага слова". Тым больш, што 409 група мае спецыялізацыю беларуская мова і літаратура і з'яўляецца суполкай Таварыства беларускай мовы, якая называецца "Роднае слова". Газета "Наша слова" самая папулярная сярод маіх аднакурснікаў.

На прэзентацыі прысутнічала каля 100 гасцей. Сярод іх – сябры Рэдакцыйнай рады газеты Людміла Дзіцэвіч і Алег Трусаў. А таксама выкладчыкі універсітэта культуры: дэкан бібліятэчнага факультэта Раман Матульскі, прафесар Анатоль Грыцкевіч, дацэнт Валянціна Саітава, дацэнт Соф'я Паўлава, якія актыўна супрацоўнічаюць з газетай "Наша слова", друкуюць свае артыкулы.

Намаганнямі студэнтаў кожная рубрыка газеты была прадстаўлена цікава і рознабакова. Многія толькі на прэзентацыі даведаліся аб значэнні слова "дыярыюш", "дзядзінец". Хаця не раз чыталі матэрыялы гэтых рубрык. Студэнты раскрылі асаблівасці структуры газеты, растлумачылі, чаму менавіта такія раздзелы ўключаны ў выданне і якую інфармацыю можна атрымаць у кожным з іх.

Выступалі таксама і сябры рэдакцыйнай рады. Алег Трусаў паведаміў аб перспектывах "Нашага слова". У хуткім часе будзе друкавацца арыгінальны матэрыял, прысвечаны Рыгору Шырме. Нам усім цікава было пачуць, што дэкан факультэта культуралогіі універсітэта культуры А.В. Жураў быў адным з любімых вучняў слыннага беларускага фалькларыста і музыкі. Я думаю, што ўспаміны А.Журава пра свайго настаўніка ўсе з увагай прачытаюць.

На прэзентацыі ішла размова аб адкрыцці Беларускага Нацыянальнага Універсітэта. Студэнты і выкладчыкі поўнасцю падтрымалі гэтую ідэю і падпісаліся за стварэнне БНУ.

Прафесар Анатоль Грыцкевіч на працягу 10 гадоў з'яўляецца адным з самых заўзятых падпісчыкаў "Нашага слова". Яго артыкулы неаднаразова з'яўляліся на старонках газеты. А ў адным з нумароў газета змясціла віншаванне з нагоды надання Анатолю Пятровічу звання акадэміка Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі.

Паэтычную старонку прэзентавалі пачынаючыя паэткі Аляхна Лілея і Сапоненка Марына. Вершы, напісаныя імі, з задавальненнем слухаюць на паэтычных вечарынах студэнты і выкладчыкі, шмат твораў маладыя паэткі прысвяцілі Беларусі і роднай мове. Дзяўчаты атрымалі запрашэнне друкавацца на паэтычнай старонцы "Нашага слова", і трэба спадзявацца, што чытачы, аматары паэзіі атрымаюць асалоду ат творчасці дзяўчат.

Прыемна было і тое, што студэнты добра валодаюць мовай, бо на працягу ўсяго мерапрыемства гучала цудоўная беларуская мова. Вось гады я і ўпэўнілася, што мы не дрэнна ведаем сваю мову і нават калі не заўсёды размаўляем на ёй, то лёгка з ланцужка слоў можаш вызначыць, якое слова спрадвечнабеларускае, а якое – калька з рускай мовы. Мы, беларусы, часам не ведаючы дакладнае значэнне некаторых слоў, на ўзроўні падсвядомасці, інтуітыўна адчуваем сваю родную мову. Гэтую думку пацвердзіла лінгвістычная гульня, у якой удзельнічалі ўсе запрошаныя на прэзентацыю.

Увогуле, прэзентацыя атрымалася, я заўважыла, што напрыканцы мерапрыемства стос квіткоў на падпіску газеты "Наша слова" хутка разышоўся сярод гасцей. Гэта сведчыць пра тое, што кола чытачоў і падпісчыкаў пашыраецца. Усе жадалі поспехаў і доўгага жыцця "Нашаму слову". Нельга не далучыцца да пажаданняў, бо мы, гуманітарыі, маем вялікую патрэбу ў гэтай адзінай лінгвістычнай беларускамоўнай газеце. Няхай яшчэ многа Юбілеяў адзначыць "Наша слова" у Беларускім універсітэце культуры і ў нашай краіне.

Ірына Кляпацкая,
студэнтка IУ курса БУК.

Давайце спяваць па-беларуску

ГРУНВАЛЬД

Словы Рыгора Барадуліна **Музыка Пятра Русава**

Павольна

Біт-вы тры-ва-ляць на-род – Прэ-сам, глу-хім да спа-га-ды,
Труш-чаць пля-мё-наў ча-рот, Смер-цю кар-чу-ю-чы ля-ды.
Каб у-зы-шла на рал-лі Веч-нас-ці з лас-кі Гас-под-няй
Мо-ва жа-да-най зям-лі Зор-на-ю звод-няй – па-ход-няй.

У тэмпе марша

Грун-вальд, Грун-вальд – кур-ган і гру-ган, Грун-вальд – дзя-доў-нік і дзі-да,
Гу-бы па-ган-скім ба-гам Кры-віць да здра-ды а-гі-да.
Грун-вальд – след стр-аху кры-вы, Грун-вальд – ад-ва-га ня-ма-я,
Грун-вальд – кры-віц-кай кры-ві Го-лас, што змо-гі не ма-е.

Бітвы трываляць народ –
Прэсам, глухім да спагады,
Трушчаць пляменаў чарот,
Смерцю карчуючы ляды,
Каб узышла на раллі
Вечнасць з ласкі Гасподняй
Мова жаданай зямлі
Зорнаю зводняй – паходняй.

Прыпеў.

Слава, харугвы злічы –
Пушчамі гневу пасталі!
Мечы б'ючы, крывічы
Рэхам праверылі далі.
Зрэшты, ляжаць чужакам
Доле – ваяцкая доля,
Згадвае ўсім крыжакам
Грунвальд – зялёная воля.

Прыпеў.

Прыпеў:
Грунвальд, Грунвальд – курган і груган,
Грунвальд – дзядоўнік і дзіда,
Губы паганскім багам
Крывіць да здрады агіда.
Грунвальд – след страху крывы, |
Грунвальд – адвага нямая, | 2 разы
Грунвальд – крывіцкай крыві |
Голас, што змогі не мае. |

Абаронім родную мову

У сакавіку ўсе прыхільнікі роднай мовы, аматары нацыянальнай паэзіі, усе сумленныя людзі адзначылі 160-гадовы юбілей славутага сына нашай Бацькаўшчыны, народнага паэта Францішка Багушэвіча.

У прадмове да сваёй першай кніжкі "Дудка беларуская" паэт звяртаўся да дзяцей зямлі-маткі беларускай: "Не пакідайце мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!"...

Сёння, як ніколі, беларуская мова пад пагрозаю знішчэння. Каб гэтага не адбылося, усе сумленныя людзі нашай Бацькаўшчыны павінны згуртавацца і павесці барацьбу за яе жыццё. З мэтай згуртавання сіл за нацыянальнае Адраджэнне і ў гонар юбілею Ф.Багушэвіча ў в. Малая Плотніца, што на самым краю Пінскага раёна, па ініцыятыве прыхільнікаў роднай мовы створана суполка ТБМ імя Ф.Скарыны. Трэба зазначыць, што дасюль у гэтым раёне не было такой грамадскай арганізацыі. Пакуль у суполку напісалі заявы дзевяць чалавек. Сярод іх працаўнікі мясцовага лясніцтва, базавай школы, медыцынская служачая. Праведзены арганізацыйны сход суполкі. На ім старшынёй суполкі абрана настаўніца пачатковых класаў Завацкая Алена. У РР ТБМ імя Ф.Скарыны адпраўлены дакументы для рэгістрацыі суполкі. Ёсць надзея, што суполка будзе расці, бо ёсць рэзерва для такога росту.

На тэрыторыі сельсавета ёсць пяць базавых школ і адна сярэдняя. І ўжо створаны Бобрыкаўская (сем сяброў) і Ліпнікская (шэсць) суполкі. Вядзецца работа па стварэнню іншых суполак: Лышчанскай, Лагішынскай, Парэчскай, Бярозавічскай (Парэчча, Бярозавічы).

Трэба зазначыць, што не ўсе настаўнікі роднай мовы і літаратуры падтрымліваюць ідэю ўтварэння суполак. Варожа да гэтага ставяцца кіраўнікі некаторых школ. Страх перад уладамі робіць такіх людзей рабамі. Такія людзі нагадваюць чэхаўскага героя Белікава – чалавека ў футляры. Баяцца, каб чаго не выйшла. Нічога не зробіш – людзі яшчэ не дараслі да перадавых, прагрэсіўных ідэй нацыянальнага Адраджэння. Такія людзі не выхаваюць Каліноўскіх. Нацыя без іх можа абысціся, але як яны абыйдуцца без яе?

Трэба сказаць аб тым, што падпісана пяць экземпляраў "Нашага слова" на другі квартал і сабрана каля 30 подпісаў за ўтварэнне нацыянальнага універсітэта. Работа па збору подпісаў працягваецца.

Уладзімір Гук,
сябра ТБМ імя Ф.Скарыны.

"Ладдзя роспачы"

Беларускі тэатр "Лялька" ажыццявіў на сваёй сцэне прэм'еру спектакля "Ладдзя роспачы". Упершыню віцебскія лялечнікі паставілі спектакль для дарослых. Рэжысёр прэм'еры – Віктар Клімчук, сцэнаграфію, касцюмы і лялек зрабілі м а с т а к і Алесь і Ганна Сідаравы.

На здымку: сцэна са спектакля "Ладдзя роспачы".

Фота Аляксандра Хітрова, БелТА.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі
Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 1. 05. 2000 г.
Наклад 3200 асобнікаў. Замова № 989
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 134 руб., 3 мес.- 402 руб.
Кошт у розніцу: 35 руб.